

Motioner till förbundsårsmötet 2019

Innehåll

A Demokrati.....	3
A1. Inför kommunal arvodesberedning	3
A2. Möjliggör införandet av åtskilda valdagar för regionen och kommunerna i Stockholms län.....	4
Förbundsstyrelsens yttrande över motion A1 och A2.....	7
B Rättsfrågor.....	9
B1. Stärk rättssäkerheten för kvinnor	9
B2. Skydda personer med självskadebeteende mot sexuella övergrepp.....	9
B3. Våldtäkter ska betraktas och utredas som andra våldsbrott.....	10
Förbundsstyrelsens yttrande över motion B1, B2 och B3.....	11
C Trafik.....	12
C1. Bromma flygplats- världens första fossilfria flygplats 2036	12
C2. Vår luftfartspolitik på marken	13
Förbundsstyrelsens yttrande över motion C1 och C2	18
C3. Värna kollektivtrafikresenären- sätt kunden i fokus.....	19
Förbundsstyrelsens yttrande över motion C3.....	20
C4. Öka kollektivtrafikens andel från 30 till 50 procent.....	21
Förbundsstyrelsens yttrande över motion C4.....	22
D Hälsa- och sjukvård	23
D1. Kalla abortmotståndarnas ”samvetsfrihet” för vårdvägran	23
Förbundsstyrelsens yttrande över motion D1	24
D2. Det skall finnas bra eftervård för den som blivit utsatt för sexuella övergrepp eller våldtäkt...	25
Förbundsstyrelsens yttrande över motion D2	25
E Socialtjänst	27
E1. Barnskydd är lika viktigt som djurskydd	27
E2. Säkra SiS-hem för flickor i Stockholms län	27
Förbundsstyrelsens yttrande över motion E1 och E2	28

F Barn och skola.....	30
F1. Dags för rätten till en barndom fri från våldsporr	30
F2. Trygga omklädningsrum i skolan	31
Förbundsstyrelsens yttrande över motion F1 och F2	31
G Idrott	33
G1. Krossa inte Sveriges största folkrörelses dröm om ett OS 2026.....	33
Förbundsstyrelsens yttrande över motion G1	34
H Organisation.....	35
H1. Utveckla valberedningarnas arbete	35
Förbundsstyrelsens yttrande över motion H1	36
H2. Dokumentation och spridning av goda exempel	37
Förbundsstyrelsens yttrande över motion H2	38
I Stadgar.....	39
I1. Ökad inkludering och delaktighet i processerna för att föreslå ledande företrädare till uppdrag i landstinget.....	39
Förbundsstyrelsens yttrande över motion I1	39

A Demokrati

A1. Inför kommunal arvodesberedning

Gunnar Andrén, Stocksund

1. **att** Förbundsårsmötet 2019 ger Förbundsstyrelsen i uppdrag att – på sätt som Förbundsstyrelsen bestämmer – utarbeta förslag till hur de 26 kommunerna i Stockholms län skall ha samma kommunala organisation då det vad gäller beslut om kommunala arvoden.
2. **att** kommunala arvodesberedningar fristående från kommunstyrelserna övervägs.

Riksdagen har sedan 1974, då 1975 års grundlag beslutades och riksdagens arbetsformer stadfästes, en arvodesberedning. Den har till formen haft olika namn och givits skilda direktiv. Det grundläggande har dock varit att arvodesberedningen inte skall innefatta tjänstgörande riksdagsledamöter och att arvodesberedningen skall hållas åtskild från sin uppdragsgivare.

Numera väljs arvodesberedningen efter förslag från konstitutionsutskottet. Den består av tre ledamöter som inte är riksdagsledamöter. På samma sätt finns en statsrådsarvodesberedning för att inte regeringens ledamöter själva skall bestämma sina arvoden och villkor. Även för riksrevisionen, ett riksdagens och inte regeringens organ, finns sedan dess tillkomst 2003 motsvarande arvodesberedning.

Riksdagen har sedan 1975 följt förslagen från arvodesberedningarna, detta trots att det frekvent förekommit förslag om sänkta, aldrig höjda, riksdagsarvoden.

Med jämna mellanrum, dessvärre inte alltid ogrundade, förekommer missnöje även i kommunala beslutsförsamlingar om arvodenas storlek och sättet att bereda dessa.

Från liberala utgångspunkter är det viktigt att hålla armlängds avstånd mellan arvodesberedningar och beslut, detta till förekommande av politiskt grundat missnöje, inte sällan gränsande till populism.

I Stockholm läns kommuner, inklusive regionen, bör samma princip för bestämmande av om politiska arvoden gälla som för riksdagsledamöter och statsråd, inte bara till region-, borgar- och kommunalråd utan till alla förtroendevalda.

Därför bör i varje kommun inrättas en arvodesberedning. Den kan bestå av tre betrodda och valbara personer inom respektive kommun eller region.

Frågan är: Hur bör dessa tre personer utses?

De bör väljas av fullmäktige efter förslag från partierna som vid överläggning mellan sig skall företrädas av en person från varje partigrupp.

Enklast är att företrädaren för det största partiet i fullmäktige utses till ordförande.

Varje partigrupp kan genom sin gruppledare sedan nominera sitt partis företrädare.

Det ankommer sedan på de valda partiföreträdarna att föreslå fullmäktige vilka tre personer som skall utgöra arvodesberedning. Fullmäktiges ordförande kan bemyndigas att formellt föreslås de tre.

Ingen av dessa skall vara, men kan ha varit, ledamot i fullmäktige.

Arvodesberedningen skall sedan föreslå, förslagsvis senast tre månader före varje nytt kalenderår, Kommun- eller Regionfullmäktige att besluta om sina förslag arvoden så att beslut kan träffas i god tid före nästa kalenderår.

Att arvodesberedningen likt riksdagens arvodesberedning inte skall vara ledamöter i fullmäktige är själva kärnan i förslaget. Arvodesberedningens förslag skall därmed inte behandlas av kommun- eller regionstyrelse utan direkt underställas fullmäktiges prövning.

Den här förslagna ordningen befriar kommun- och regionstyrelsen från att bereda sina egna och andra förtroendevaldas arvoden.

Avsikten är att förebygga kritik mot att berörda beslutar om egna arvoden, låt vara att det i en parlamentarisk demokrati alltid är Kommun- eller Regionfullmäktige som i sista ändan är beslutsfattare.

Det bör ankomma på förbundsstyrelsen att i detalj utarbeta förslag hur arvodesberedningen skall vara organiserad och finansierad.

A2. Möjliggör införandet av åtskilda valdagar för regionen och kommunerna i Stockholms län

Gunnar Andrén, Stocksund

1. **att** Förbundsårsmötet 2019 ger Förbundsstyrelsen i uppdrag att – på sätt som Förbundsstyrelsen bestämmer – utarbeta förslag till hur Regionfullmäktige och de 26 kommunfullmäktigeförsamlingarna i Stockholms län skall få bli försöksområde för att med riksdagens tillstånd kunna pröva åtskilda valdagar i syfte att stimulera tätare medborgerligt politiskt engagemang och bryta med att vi bara har val i Sverige vart fjärde år.
2. **att** överväga att ett upplösninginstitut också införs i länets 26 kommuner och region Stockholm med minoritetsgarantier mot missbruk.

Sverige är fantastiskt, om det råder bred enighet. Demokratin fungerar väl.

När vi just firat 100-årsdagen av det första beslutet om allmän och lika rösträtt – den 18 december 1918 – finns skäl att fundera om ytterligare reformer för att kunna förankra det medborgerliga, demokratiska styret kan finnas.

Ty i ett avseende har Sverige blivit extremt: det är lång tid mellan medborgarnas möjlighet att direkt påverka politiken. Fyra år och dessutom gemensam valdag för riksdags-, region- och kommunalval befrämjar inte väljarnas möjlighet att i direkta val påverka de politiska församlingarnas sammansättning.

Det nuvarande systemet är inte odemokratiskt men gör en betydande förbättringspotential föreligger.

Inför 2017 års landsmöte föreslog jag i en motion, som gavs den vackra beteckningen E57 inom rätts- och demokratiområdet, att vårt liberala parti aktivt skall verka för att valdagarna mellan riksdagsval å ena sidan och kommun- och landstings/regionval å den andra skall åtskiljas.

Till min förvåning föreslog partistyrelsen bifall till motionen, så även landsmötets utskott och till slut även landsmötet (§ 155, beslutspunkten 1356, åtminstone Sara Svanström minns säkert eftersom hon just vid detta beslut var landsmötets ordförande och klubbade partiets åsikt).

Vad har sedan hänt?

Svar: Ingenting.

Ingen liberal riksdagsmotion.
Inga konstitutionella partiledartal.
Inga liberala konstitutionella rapporter.
Ingenting.

Det måste bli en ändring. Sanna liberaler måste alltid sätta medborgerligt inflytande och bestämmanderätt högt på agendan – oavsett alla andra partiets ointresse och liknöjdhet. Närdemokratin måste vara ett liberalt kännetecken. Demokrativärdet är alltid större än penningvärdet.

Även om det kan synas vara att slå in öppna dörrar tar jag mig friheten att kort beskriva bakgrunden – med ett rejält hopp från det historiska beslutet 1918 till de konstitutionella reformerna i slutet av 1960-talet.

Med enkammarriksdagens införande 1971 blev tiden mellan valen längre. Tidigare var det val till riksdagen vart fjärde år, till kommuner och landsting också vart fjärde år – men i praktiken vartannat eftersom också de mellanliggande kommun- och landstingsvalen påverkade första kammarens sammansättning blev även kommunalvalet en nationell opinionsyttring.

Vi hade alltså 1921-1968 val vartannat år, från 1971 blev det tre år, från 1994 fyra år mellan medborgarnas möjlighet att rösta.

Mot den bakgrunden är det inte märkligt att mer eller mindre seriösa opinionsundersökningsföretag vuxit fram som svampar. År 1966 då konturen av den längre mandatperioden började synas var också det år då Sifo, förvisso grundat redan 1954 som Svenska institutet för opinionsundersökningar och med varumärkesundersökningar som bas, började med sina partisympatiundersökningar.

Begreppet Sifo-undersökning blev snart synonymt med en begränsad folkomröstning om det politiska läget för partierna och därmed med stort intresse och genomslagskraft hos medier och bland de väljare som inte hade annan möjlighet än att opinionsmässigt påverka partier och politiker

Låt det stå klart: Det var de konstitutionella reformerna och de glesare valen som utgjorde jordmån för Sifo:s expansion; snart etablerades fler företag i samma bransch.

Det konstitutionella ramverket som trädde i kraft 1 januari 1971 – valet ägde rum den 20 september 1970 - innehöll främst dessa delar:

1. Enkammarriksdag med 350 ledamöter, 349 från 1976. Upplösningsrätt för statsministern eller – välkänt efter valet 2018 – automatiskt extraval om riksdagen avvisar talmannens förslag till statsminister fyra gånger i rad, den numera mest kända icke någonsin tillämpade grundlagsbestämmelsen.
2. Gemensam valdag för riksdags-, kommun- och landstingsval med treåriga mandatperioder. Ingen upplösningsrätt för kommuner och landsting.
3. En stor kommunreform, från som mest 3.532 kommuner 1930 till som minst 277 i början av 1970-talet, nu 290, en minskning på fyrtio år med över 90 procent och samtidigt ökande avstånd mellan väljare och valda.

1992 beslutade riksdagen på förslag av ministären Bildt att förlänga mandatperioden från tre till fyra år – med bibehållen gemensam valdag. Som kompensation infördes ett av partierna i hög grad styrt personval, dock en möjlighet som rätt utnyttjad kan ge många fler säte och stämma i de valdas skara;

skallet mot personvalet är i grunden oberättigat, det är en väljarmöjlighet till inflytande som förr inte existerade.

Sverige bör ha tätare val än vart fjärde år där alla väljares åsikter tillmäts samma vikt.

Detta sker enklast genom att skilja valdagarna åt. Det är en gammal liberal ståndpunkt. Landsmötesbeslutet 2017 var klokt.

Under senare år har Sveriges liberala parti dock inte drivit frågan om att ge väljarna fler möjligheter att påverka politiken direkt. Det är dags att ändra på detta.

Hur?

Kan ett län gå före?

Måste alla val stöpas i samma form?

Måste alla tänka lika? (Då blir inte mycket tänkt.)

Kommun-, landstings/region- och riksdagsval bör ha skilda valdagar, liksom EU-parlamentsvalen har sedan 1995, de avgörs ju varken på samma dag eller ens år som de allmänna valen.

Men i Stockholms län, Sveriges icke till ytan men väl till befolkningen största region, lämpar sig väl för att försöka utveckla nya former av medborgarinflytande.

I Stockholms län skulle man kunna ha nio kommunala val/år, år som inte är riksdagsvalår. Det skulle också kunna öka intresset för lokala val och frågor, att slippa stå i skuggan av riksdagsvalet, att skapa möjligheter för enskilda partier eller personer att bygga upp förtroende inför väljarna inför riksdagsval eller rent av EU-parlamentsval.

För partiernas del skulle det innebära att tre års politiska lunk skulle ersättas av ganska ständigt pågående valrörelse, för medierna skulle det med visshet innebära dels att journalister måste blir skickligare på att förmedla lokala frågor vikt och presentera kandidaters profil och program, för väljarna skulle det bli lättare att genom fördjupad och mer riktad information ta ställning till olika partiers och politikernas förslag.

Omsatt till hela Sverige med 290 kommuner och 21 landsting/regioner kan man lätt ha t.ex. ungefär 100 val/år som inte är riksdagsvalår.

Med upplösningstitut, som bör införas också i kommuner och regioner – det bör ankomma på förbundsstyrelsen att skissa på minoritetsskydd för att förhindra missbruk av upplösningstitutet, en lösning kan vara att kräva 60 procents bifall i den parlamentariska församlingen, eller 2/3 majoritet för upplösning – kan mandatperioden endera vara fyraårig som hittills eller fram till nästa ordinarie val, alltså vad som gäller för riksdagen.

Den fyraåriga mandatperiodens längd har den fördelen, vilket ju var grunden för 1992 års förlängning, att politiken bör vara långsiktig, håll-och förutsebar. Normalt är tv eller tre års mandatperiod i kortaste laget.

Att ha olika långa mandatperioder är fullt möjligt vilket visade sig 2011 då omval skedde i hela Västra Götalands län och en valkrets i Örebro, likaså med omvalet 2015 i Båstad.

Och senast har Valprövningsnämnden beslutat om att omval skall ske i Falun i början av maj 2019: väljarna i den fina kommunen tillfrågas alltså två gånger på kort tid utan, får man hoppas, att kommunen går under.

Att låta väljarna avgöra parlamentariska eller andra ledningsproblem bör aldrig betraktas som fel. Det skulle också kunna öka intresset för lokala val och frågor, att slippa stå i skuggan av riksdagsvalet. Att det normalt är klokt med rimligt långa mandatperioder för att möjliggöra långsiktig ekonomisk och annan planering är en annan sak; att valperiodens längd är förutbestämd understryker att väljarnas val är viktigt.

Liberalerna i Stockholms län bör gå före med ett väl genomarbetat förslag som dels möjliggör åtskilda valdagar förlagda till icke riksdagsvalår, dels att införa kommunalt och regionalt upplösningstinstitutet, allt i avsikt att fördjupa den politiska debatten och möjliggöra för väljarna att oftare än vart fjärde år vid ett och samma tillfälle rösta i tre val, för de flesta en synnerligen oöverskådlig ordning.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion A1 och A2

1. **att** avslå motion A1.
2. **att** bifalla motion A2 yrkande 1.
3. **att** anse motion A2 yrkande 2 besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.

Motion A1 föreslår att förbundsstyrelsen verkar för att det i alla kommuner i Stockholms län skapas kommunala arvodesberedningar enligt en enhetlig modell. Arvodesberedningarnas uppgift ska vara att ta fram förslag till arvodesbestämmelser för förtroendevalda som ska läggas fram direkt till kommunfullmäktige. I **motion A2** föreslås att förbundsstyrelsen ges i uppdrag att verka för att Stockholms län blir försöksområde för skilda valdagar till region och kommuner (yrkande 1) och att överväga hur ett kommunalt upplösningstinstitut, dvs. möjlighet till extra val till fullmäktige, skulle kunna se ut (yrkande 2).

I motion 1 pekar motionären på vikten av att arvoden till förtroendevalda bestäms i en ordning där det finns ett tillräckligt avstånd mellan det beredande och det beslutande organet. Motionären föreslår att förbundsstyrelsen tar fram ett förslag till enhetlig modell som skulle kunna införas i samtliga 26 kommuner i länet.

Förbundsstyrelsen är helt enig med motionären om betydelsen av att förslag till kommunala politikerarvoden utarbetas på ett sätt som garanterar att endast sakliga hänsyn tas. Även i Liberalernas interna styrdokument finns vägledande principer som pekar i samma riktning. I Liberalernas etiska riktlinjer, som gäller för förtroendevalda, kandidater och anställda på samtliga nivåer, fastslås följande: "Att hantera offentliga medel kräver stor aktsamhet. Det får aldrig misstänkas att företrädare för Liberalerna agerar för sin egen vinnings skull. Liberalernas företrädare ska agera så att ingen misstanke uppstår om att det politiska handlandet skulle påverkas av ovidkommande hänsyn."

Förbundsstyrelsen anser däremot inte att det är realistiskt att ta fram en enda modell som skulle kunna fungera för beredning av arvodesärenden samtliga kommuner. Den till folkmängden minsta kommunen i länet har drygt 10 000 invånare medan den största kommunens folkmängd närmar sig en miljon invånare. Att skapa en formell beslutsstruktur som ska gälla i samtliga kommuner låter sig knappast göras.

Parentetiskt bör nämnas att arvodet till riksdagens ledamöter sedan 1994 fastställs av en särskild myndighet, Riksdagens arvodesnämnd. Det är alltså inte, som hävdas i motionen, riksdagens ledamöter som fastställer sina egna arvoden på nämndens förslag, utan arvodesnämnden är det beslutande organet.

Förbundsstyrelsen sympatiserar alltså med de intentioner som uttrycks i motion 1, men anser inte att det formella förslaget i motionen är praktiskt genomförbart. Motionen bör därför avslås.

Vad gäller motion A2 instämmer förbundsstyrelsen i att det är ett problem att det förflyter så lång tid mellan allmänna val. I så gott som alla andra demokratier hålls lokalval och parlamentsval vid skilda datum, och precis som beskrivs i motionen var detta fallet också i Sverige ända fram till 1970. Skilda valdagar gör att lokala och regionala politiska frågor får den uppmärksamhet de förtjänar i stället för att riskera att överskuggas av den nationella valrörelsen. Att återgå till skilda valdagar skulle vitalisera den lokala och regionala demokratin och öka väljarnas möjlighet till ansvarsutkrävande.

Att de skilda valdagarna avskaffades var en del i en bredare uppgörelse i samband med författningsreformerna 1969–1975. För det dåvarande Folkpartiets del var detta en eftergift som partiet fick gå med på för att uppnå andra reformer, till exempel avskaffandet av riksdagens första kammare. Fördelarna med skilda valdagar gör att partiet länge har arbetat för att återinföra dem, fram till 2013 då partiet bytte ståndpunkt.

Vid landsmötet 2017 återgick Liberalerna till sin tidigare åsikt, och partiet är således för ett återinförande av skilda valdagar. Förbundsstyrelsen noterar att Liberalerna även arbetar aktivt för frågan i riksdagen. Vid 2018 års allmänna motionstid lade Liberalerna fram en kommittémotion om liberal demokrati- och integritetspolitik där ett av förslagen, helt i enlighet med landsmötets beslut, var att återinföra skilda valdagar (motion 2018/19:2588). Den beskrivning som ges i motionen om att partiet inte gjort någonting för att förverkliga landsmötesbeslutet är alltså inte helt rättvisande, även om man förstås alltid kan efterlysa att fattade landsmötesbeslut drivs med än större kraft.

Att Stockholmsregionen skulle kunna bli försöksområde för skilda valdagar är en tilltalande tanke. Förbundsstyrelsen är positiv till förslaget och anser att förbundsstyrelsen bör verka för att detta blir verklighet som ett första steg mot en återgång till skilda valdagar i hela Sverige. Förbundsstyrelsen vill dock inte binda sig för att de lokala och regionala valen ska spridas ut på olika årtal, vilket såvitt känt bara förekommer i en del förbundsstater. Under den tid som Sverige hade skilda valdagar hölls alla kommunal- och landstingsval på samma datum. Med detta förbehåll anser förbundsstyrelsen att motionens första yrkande bör bifallas.

Sedan 2011 finns en möjlighet för fullmäktige att besluta om extra val till fullmäktige mellan ordinarie val. Extra val ska hållas om minst två tredjedelar av de närvarande ledamöterna röstar för det. Ett beslut om extra val får dock inte fattas förrän sex månader har gått från det nyvalda fullmäktiges första sammanträde. Bestämmelsen finns i kommunallagens 5 kap. 10 §. Det kommunala upplösningsinstitut som motionären efterlyser finns därmed redan i dag. Motionens andra yrkande är således tillgodosett och bör anses besvarat.

B Rättsfrågor

B1. Stärk rättssäkerheten för kvinnor

Liberala Kvinnor Stockholms län: Jessica Johnson, Charlotta Schenholm, Sophie Enerskog, Amie Kronblad och Pernilla Bergqvist

1. **att** inrätta en utredningsgaranti på två veckor för sexualbrott. Brottutredningen ska påbörjas så fort som möjligt då det är det enskilt viktigaste för ökad uppklarandegrad av sexualbrott.
2. **att** sexualbrott får förhöjd prioriteringsgrad hos polisen.
3. **att** våldsutsatta flickor, kvinnor och icke-binära i drogberoende bemöts med adekvat kunskap - polis, akutvårdspersonal, lärare, socialarbetare, domare, målsägarbiträden behöver utbildas. Bemötande är A och O för att ta emot eller våga söka hjälp. Ta vara på kompetens hos i dagsläget fungerande institutioner och organisationer.
4. **att** statens ansvarsnämnd som har ansvar att utreda domares disciplinansvar, avstängning eller avskedande får i uppdrag att säkerställa att inga domare som själva begått eller begår sexuella trakasserier sitter och dömer i sådana mål.
5. **att** myndighetsöverskridande utbildningar av poliser, utredare, åklagare, domare, advokater och nämndemän om sexuella trakasserier, könsmaktsordning och mekanismer bakom sexuella övergrepp och våldtäkter.
6. **att** polisen återinför specialavdelningar som endast jobbar med sexuella övergrepp. Det har tidigare funnits och visade på en positiv ökning av uppklaringsfrekvensen, men nedmonterats varpå uppklarandegraden föll igen.

Det är ett stort problem att alltför få anmäler brott. Det låga förtroendet för rättsväsendet och polisens utredningsarbete uppges ofta vara huvudorsaken.

Alla ska behandlas lika inför lagen. En undersökning från 2016 visade att det var en stor andel flickor och kvinnor som aldrig polisanmälde sexuella trakasserier, övergrepp och våldtäkter. En annan undersökning visar att mer än var tredje kvinna aldrig berättar om sexuella övergrepp på jobbet och mindre än 1 procent anmäler övergrepp till polisen. Anledningen är att anmäla är förenat med stora risker och förluster som inte övervägs av varken hög uppklarandegrad eller fällande domar. Kvinnor och brott som oftast begås mot dem kan inte längre tillåtas vara ett undantag.

Det finns en förstudie gjord av rikspolisstyrelsen som tydligt pekar på att för att lösa fler brott av sexuella övergrepp och våldtäkter behöver polisen mer statliga resurser samt en specialavdelning med poliser som endast jobbar med sexuella övergrepp. Det har tidigare funnits, men nedmonterats varpå uppklarandegraden föll igen.

B2. Skydda personer med självskadebeteende mot sexuella övergrepp

Liberala Kvinnor Stockholms län: Jessica Johnson, Sophie Enerskog, Charlotta Schenholm, Paulina Draganja, Amie Kronblad och Pernilla Bergqvist

1. **att** precis som det inte ska vara tillåtet att på begäran skära en annan person i handleden ska det inte vara tillåtet att skada en person med självskadebeteende genom sexuella handlingar.
2. **att** begreppet psykisk ohälsa, som används i dansk lagstiftning skulle tydliggöra att självskadebeteende är en omständighet som kan konstituera en särskilt utsatt situation.

Den psykiska ohälsan ökar generellt bland unga, i synnerhet bland unga flickor och kvinnor. Vi vet att

Självskadebeteende (även icke suicidalt självskadebeteende) är ett självdestruktivt beteende som innebär att avsiktligt och upprepade gånger utsätta sig för självskada. Självskadebeteende skiljer sig från självmordsförsök genom att det inte finns en (medveten) avsikt att sluta sitt liv. Att medvetet skada sig själv känslomässigt kallas självdestruktivt beteende. Ingetdera är någon psykisk diagnos, utan ingår som symtom på flera psykiska störningar. Sex är ett av flera självskadebeteenden.

Det finns flera rättsfall där män friats för att det inte gått att utesluta att flickor eller kvinnor inte ville bli skadade. När de flesta andra människor förstår att dessa kvinnor inte vill utsättas för överdrivet våld.

Självskadebeteende har tidigare misstolkats som BDSM sex som gått överstyr.

Självskadebeteende bland unga är ett växande samhällsproblem, och i kombination med ett ökat användande av internet och sociala medier som kontaktkanaler riskerar omfattningen av den här typen av fall att öka.

Rättsfallen visar på situationer där det ganska lätt borde gått att inse eller förstå att det i själva verket handlat om övergrepp där män utnyttjat flickors eller kvinnors särskilda utsatthet på grund av psykisk ohälsa. Ett belysande exempel på detta var Kapten Klänning som utnyttjade unga flickor som tydligt uppvisade symptom på allvarligt självskadebeteende.

Ett annat uppmärksammat fall är Gabriella Kärnekull Wolf som började sälja sex, eller i själva verket lät andra utsätta henne för grova våldsbrott i ett utvecklat svårt självskadebeteende som på ett mycket medvetet och utstuderat sätt hänsynslöst utnyttjas av våldsamma män. I domen finns det meddelanden mellan män som glasklart påvisar att dessa män var mycket väl medvetna om flickornas utsatthet och utvecklade självskadebeteenden. Det är detta de medvetet letar efter då de är lättare offer. Det går inte att missta med vuxet överenskomna samtycke mellan två BDSM utövare. Skillnaderna är milsvida och är tydliga i domarna.

Politiken har en roll och uppgift att agera för att stoppa hänsynslöst utnyttjande av unga flickor och kvinnor som lider av psykisk ohälsa. Detta beteende är ytterst klandervärt och orsakar stor skada för både den utsatta och samhället i stort. Precis som det inte ska vara tillåtet att på begäran skära en annan person i handleden ska det inte vara tillåtet att skada en person med självskadebeteende genom sexuella handlingar.

Enligt svensk lag är det inte tillåtet att skära en annan person i handleden. Därför borde det heller inte vara tillåtet att skada en annan människa med självskadebeteende genom sexuella handlingar.

Dansk lagstiftning (s.143) har redan implementerat att psykisk ohälsa även innefattar självskadebeteende som en omständighet som kan konstituera en särskilt utsatt situation.

B3. Våldtäkter ska betraktas och utredas som andra våldsbrott

Liberala Kvinnor Stockholms län: Jessica Johnson, Charlotta Schenholm, Jill Eriksson, Sophie Enerskog, Amie Kronblad och Pernilla Bergqvist

1. **att** polisen får tydliga riktlinjer om att betrakta våldtäkter som andra våldsbrott och utreda dem på samma sätt.
2. **att** Polismyndigheten får i uppdrag att se över möjligheten att utöka arbetet med register över dödligt våld till att även registrera våldtäkter.

Det är oerhört svårt att fälla en man för våldtäkt idag vilket enligt kriminologen Leif GW Persson är ett problem. Det kan låta som en självklarhet, men vad är den egentliga skillnaden mellan att utreda ett mord eller en våldtäkt? Ibland kan det ju bara handla om tillfälligheter i brottsförloppet som gör att ett våldtäktsoffer dödas. Det är idag inte tydligt att polisen uppfattar våldtäkter som grova våldsbrott.

Svensk polis behöver en definition av grova våldsbrott, vilka brottstyper som innefattas. En framtagna definition skulle enligt polisen själv ha ett högt signalvärde och underlätta arbetet med att ta fram enhetliga arbetsmetoder. Grovt generaliserat bedrivs mordutredningar idag oftare i team medan våldtäktsutredningar oftare handlar om ensamarbete. Mordutredare är förtrogna med och använder ofta metodstöd vid grova våldsbrott (PUG) som guide i sitt arbete medan få våldtäktsutredare ens känner till PUG. Märkligt eftersom PUG redan i dagsläget är utmärkt att använda vid våldtäktsutredningar. Om metodstödet används regelmässigt skulle flertalet av de brister i utredningar som granskningarna visat kunna avhjälpas. Polisen behöver verktyg för att kunna analysera och länka de grova våldsbrotten, såväl det dödliga våldet som våldtäkterna. Dels för att skaffa sig kunskap men också för att kunna identifiera seriebrottslighet. Ett modernt register med möjlighet att lägga in och söka modusinformation och brottskaraktäristika är behovet. Parallellt med framtagande av det beslutade registret över dödligt våld bör förutsättningarna för att registrera bland annat våldtäkter inventeras. Det kommer ske när politiken skickar signalen att våldtäkt ska klassas som grova våldsbrott.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion B1, B2 och B3

1. **att** anse motion B1 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.
2. **att** anse motion B2 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.
3. **att** anse motion B3 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.

I **motion B1** argumenteras bl a för att sexualbrott måste utredas snabbare, mer effektivt och att kunskaperna kring dessa brott måste öka inom landets rättsvårdande myndigheter. Förbundsstyrelsen instämmer i motionens yrkanden, men anser också samtliga yrkanden hör hemma på Liberalernas landsmöte eftersom de berör lagstiftning.

Motion B2 tar upp psykisk ohälsa och självskadebeteende. Motionärerna vill att lagstiftningen ska skärpas mot förövare som utnyttjar framförallt unga kvinnor med ett självskadebeteende. Också här instämmer förbundsstyrelsen, men anser att motionen bör ställas till Liberalernas landsmöte eftersom det berör lagstiftning.

Motion B3 tar upp frågan om hur brottet våldtäkt bör betraktas och definieras. Motionärerna anser att polisens sätt att definiera våldtäktsbrott minskar möjligheten att klara upp dessa brott. Förbundsstyrelsen anser också här att detta främst är en fråga för regering och riksdag och anser därför att motioner bör väckas till Liberalernas landsmöte.

C Trafik

C1. Bromma flygplats- världens första fossilfria flygplats 2036

Nina Lundström, Sundbyberg

1. **att** förbundsstyrelsen beslutar att förbundsstyrelsen ges i uppdrag att arbeta för motionens framtidsvision "Bromma flygplats- världens första fossilfria flygplats 2036.
2. **att** förbundsstyrelsen beslutar att förbundsstyrelsen ges i uppdrag att arbeta fram en flygstrategi för Stockholmsregionen som omfattar Bromma, Arlanda och Skavsta samt åtgärder för klimatsmarta transporter till och från flygplatserna.

Sveriges första elflygplan flög från Bromma flygplats sommaren 2018. Ett helt eldrivet motorflygplan, ett 2-sitsigt propellerflyg, startade och landade på Bromma flygplats och den tog ett varv runt centrala Stockholm. Det var den ideella föreningen Ecoflight som gjorde flygningen. Föreningen består av flygklubbar och intresseföreningar för allmänflyg med syfte att driva på utvecklingen av miljövänligt flyg i Sverige.

Elflygplanet är klimatsmart- det finns inga koldioxidutsläpp. Planets motorer avger ljud men motorn går långsamt och tyst. Flyget som visades på Bromma flygplats kan i nuläget bara köra max i en timme och tjugo minuter innan man måste ner och ladda det med el. Den har utbytbara batterier. Utvecklingen av elflyget går snabbt och sannolikheten för att kunna flyga från Bromma och utomlands kan vara möjligt inom en snar framtid.

Om denna utveckling fortsätter i snabb takt står inrikesflyget i Sverige inför en helt ny möjlighet och potential. Att flyga med elflyg kan dessutom även bli möjligt till orter utomlands som har högst två timmars flygtid.

I Norge satsar man på att alla nationella flyg ska vara helt elektriska i framtiden. Många aktörer är aktiva i debatten. Förhoppningen är att alla flighter på under 1,5 timme kan flygas med heelektriska flygplan. Trots att Norge är en oljenation, satsar de stort på fossilfria alternativ. Mer än hälften av alla nyregistrerade bilar var elektrifierade (el- och hybridbilar) år 2017.

Trafikutskottet i Sveriges riksdag träffade norska Trafikutskottet våren 2018 och det var uppenbart att elektrifieringen av flyget stod högt även på Trafikutskottets agenda. Norska politiker påtalade vad det kostar att bygga infrastruktur på marken samt hur svårt det är i ett avlångt land som Norge som dessutom har en topografi som skapar stora utmaningar. Tillgänglighet till hela landet, samt rimliga restider, är starka argument för flyget. Personer och gods/post måste komma fram.

Hela landets perspektiv gynnar Stockholmsregionen. Det vore möjligt att få flyg mellan städer som inte har flygförbindelser genom små elektrifierade flygplan. Sverige har för närvarande 45 instrumentflygplatser som är godkända av Transportstyrelsen. Dessa flygplatser har någon form av instrumentflygningshjälpmedel som stöd för piloternas navigering vid flygning i väder med nedsatt sikt. Därutöver finns ett par hundra små flygplatser för allmänflyget där privatflyget kan verka utan instrumentflygning. Dagens allmänflyg flyger till små flygplatser även de utan instrumentflygningshjälpmedel. Flygledningen genomgår snabb utveckling även på större flygplatser, och några flygplatser har redan idag flygledning på "distans". Flygledartorn har på några flygplatser avvecklats genom de digitala möjligheterna. Utrymmet för att flyga på de låga höjderna är stort och "trängseln" är obefintlig.

Möjligheten att knyta Bromma genom elflyg till hela Sverige anser jag vara en spännande framtidsvision. Det skulle skapa möjligheter för ny mobilitet och med ett "hela landet"- perspektiv.

Parallellt med detta kan övriga transporter till flygplatser utvecklas. Tvärbanan som kommer att vara igång under 2020-talet kommer exempelvis bidra till miljösmarta marktransporter till och från Bromma. Skavsta behöver en klimatsmart spårlösning till Stockholm.

Dagens stora flygplan för långa distanser kan flyttas till Arlanda och Skavsta. Elektrifieringen för långdistansflyget ligger inte nära i tid men däremot kan biobränsle bidra till att ställa om även långdistansflyget till mindre utsläpp. Stockholmsregionen behöver en nod i syd som gör att tillväxten i södra Stockholms län kan knytas till potentialen i Sörmland. Därför bör även marktransporterna till och från Skavsta utvecklas.

Bromma flygplats drivs av Swedavia och marken tillhör Stockholms kommun. Enligt beslut år 2008 har staten, primärt genom luftfartsverket, rätt att disponera marken till och med den 31 december 2038 för flygplatsändamål. Bromma är omdebatterat och frågan om ett fortsatt avtal måste diskuteras i god tid i hela regionen. Det finns krafter både för ett bevarande och för en stängning av flygplatsen. Det behövs flera åtgärder för att göra Bromma mer miljö- och klimatsmart om flyget ska kunna fortsätta.

Bromma öppnades den 23 maj 1936 och invigningstalen hölls klockan 15:00. Flygplatsen öppnades för trafik med start klockan 15:10 då både svenska och utländska plan började landa.

År 2036 fyller Bromma flygplats 100 år. Liberalernas nya vision kan leda till att Bromma flygplats hundra år senare i maj 2036 kan fira hur flygplatsen ska bli världens första klimatsmarta fossilfria flygplats. Alla plan – inrikes och utrikes- som landar och lyfter från Bromma i det nya avtalet för Bromma flygplats ska vara fossilfria och eldrivna. Bromma flygplats - världens första fossilfria flygplats!

C2. Vår luftfartspolitik på marken

Gunnar Andrén, Stocksund

1. **att** Förbundsårsmötet 2019 ger Förbundsstyrelsen i uppdrag att – på sätt som Förbundsstyrelsen bestämmer – utarbeta ett miljöprogram för flygplatstrafik på marken, särskilt i Sigtuna stad.

Jag föreslog förbundsåret 2018 att Liberalerna i Stockholms län som ett led i en trovärdig och konkret miljöpolitik inför valet 2018 skulle presentera ett miljömässigt välgenomtänkt flyg-, avgifts- och flygskattesystem samt att verka för att avgifter för biltransporter och biluppställning på Arlanda i Sigtuna kommun skulle införas av miljöskäl för att stimulera nyttjande av mer miljövänliga transportsätt samt att verka för att Roslagsbanan skulle förlängas till Arlanda långt före 2030.

Jag är mycket besviken över förbundsstyrelsens hantering av förslagen, att motionen ansågs besvarad av förbundsåret 2018 och framför allt att liberalerna i valrörelsen 2018 inte hade något bra miljöprogram på luftfartens område och därför, trots att Svenska Naturskyddsföreningen rankade partiet miljöpolitik som mer genomarbetad och framsynt än de flesta andra partiers, inte framstod som det miljöparti liberaler i grunden med sitt förvaltaransvar är.

Den 11 mars 2017 beslutade Förbundsåret på Förbundsstyrelsens trafikarbetsgrupps förslag om ett omfattande trafikprogram för Stockholms län, omfattande främst bil- och busstrafik, sjöfart och spårbunden kollektivtrafik.

Förbundet framstod därmed som väl rustat att möta väljarna inför 2918 års valrörelse. Trafikprogrammet var i vissa avseenden detaljrikt, att kunna förflytta sig och varor på ett miljömässigt, ekonomiskt och tidsbesparande sätt är grundläggande för ett väl fungerande samhälle.

Ett exempel var att cykling och cyklister behandlades i sammanlagt 21 punkter av programmets 126 (nr 75-94 samt nr 112). Mot det kunde ställas att flygfrågor blev föremål för endast fem beslutspunkter (nr 6 samt nr 103-106).

Av dessa handlade en om att förbundet skall verka för att bygga ytterligare en start- och landstingsbana i Sigtuna kommun, en annan om att Bromma flygplats i Stockholm bevaras även efter 2038.

Men hade varit av värde om ytterligare tydlighet om liberal flygpolitik hade varit Liberalernas politik.

Flygfrågan, argumenterade jag 2018 och har ingen annan åsikt idag, måste delas upp i två delar, båda med miljökonsekvenser, den ena av internationell karaktär, den av andra mer lokal och synnerligen jordbunden.

Några utgångspunkter för en miljömässigt ekonomiskt och miljömässigt försvarlig flygtrafik var, översiktligt behandlade av 2017 års landsmöte men utan den precision i ståndpunkterna som åtminstone jag anser att ett verkligt miljömedvetet parti bör stå för:

- a) upphävandet av 1944 års Chicagokonvention
- b) att start- och landningsavgifter utöver så tekniskt säkra starter och inflygningar som av säkerhetsskäl kan användas för att minska flygets miljöpåverkade utsläpp i stället för att införa den numera beslutade bisarra stolskatten/flygresenär
- c) stimulera övergången till mer miljövänliga flygbränslen än klassiskt flygfoto-gen

Vad kan göras på miljöområdet, dvs för att minska flygets utsläpp?

- 1) Viktigast är att världens länder kan enas om att beskatta också flygbränsle.

Att göra det bara i Sverige, eller Europa, leder dessvärre bara till att flygbolagen tankar någon annanstans. Självfallet maximerar, eller minimerar, de sin nytta respektive kostnader. Flygbolag, inte minst s.k. lågprisbolag med sina numera omfattande flottor, är i högsta grad kommersiella företag. De kommer att noggrant granska varje alternativ för att undvika t.ex. stolskatter; det går inte att utesluta att lågprisbolag kan komma att lämna Sverige om villkoren i andra länder blir ekonomiskt mer fördelaktiga. Därför är gemensamma bränsle- och utsläppsskatter grundfundamentet i en ny flygpolitik enligt principen "det skall kosta att smutsa ned luften".

- 2) Sverige bör därför vara pådrivande för att 1944 års Chicago-konvention upphävs. Detta skatte- och avgiftsbefriande avtal om nollskatt på flygbränsle, träffat i slutet av andra världskriget under helt andra förutsättningar och då den civila lufttrafiken bara var en bråkdel av dagens, är nu ett stöd för USA, Kina, Singapore, Ryssland, Turkiet, Qatar och många andra länder vars flygbolag likt länderna tar minimalt e miljöansvar. Att införa en internationell bränslebeskattning är därför den viktigaste luftåtgärden av alla tänkbara miljöåtgärder.

- 3) Dessvärre måste konstateras att det av så många applåderade Parisavtalet om miljön 2015 inte ens innebar en millimeters framgång på flygbeskattningens område; att utelämna flygtrafiken från tvingande åtgärder var en förutsättning för enigheten – i stället för att applådera borde man likt miljön ha gråtit.

4) Visst har flygmotorer - av ekonomiska skäl - utvecklats mycket under senare år och bränsleförbrukningen/personkilometer är numera ofta lägre för stora passagerarplan än personbilar. Men sanningen är också den att trots teknikframstegen ökar utsläppen dramatiskt från flyget beroende på att volymen vuxit så kraften.

5) På internationell nivå måste standarder vad gäller flygbränslen utarbetas, det kan ske genom EU eller motsvarande. För att få nyttja flygplatser inom t.ex. EU kan länderna på detta sätt föreskriva att flygbolagen måste använda bränslen som tillgodoser de krav som finns uppställda vad gäller utsläpp.

Buller för förvisso en annan olägenhet som måste motverkas. Det faller dock utanför denna motion som tar sikte på skatte- och avgiftspolitik av miljöskäl.

Vad kan göras när det gäller starter och landningar för att motverka utsläpp?

1) Start- och landningsavgifter måste göras mer avhänga hur mycket varje plan släpper ut. Låga utsläpp skall premieras.

2) Inom Europa – och utan att säkert veta hur det är på andra håll – pågår ett intensivt arbete för att minska flygsträckorna under bevarande av flygsäkerheten för passagerarna. Den gamla tidens ”korridorer” har på detta sätt kunnat ersättas av sträckningar som både betyder mindre utsläpp för den aktuella linjen och, också viktigt, vid starter och inflygningar. Allt detta bör starkt påverka vilka avgifter som varje start- och landning skall belastas med.

3) Också på detta område måste Sverige ligga i framkant. Flygbolag som inte tillgodoser de miljökrav som kan ställas internationellt, bör drabbas av – och ytterst start- och landningsförbud – höga start- och landningsavgifter. Detta är en i grunden totalt annan politik än den stolskattspolitik som Sveriges nuvarande regering gjort till sin och som inte har det minsta med miljövänlig lufttrafik att göra, i själva verket glädjande endast finansministern men i övrigt ett hårt symboliskt slag i luften.

Den andra delen handlar om våra egna flygplatser.

Den 25 maj 2015 fastställde Högsta Domstolen domen av den 21 november 2014 i Mark- och miljööverdomstolens som innebär att Arlanda flygplats i Sigtuna, landets särklassigt ledande flygkommun, får ett nytt miljötillstånd.

De mest uppmärksammade delarna i det nya tillståndet är att förbudet mot raka inflygningar till bana 01R upphävs från den 1 januari 2018, att inflygningar i högtrafik till Bana 3 kan fortsätta som tidigare, låt vara att inflygningar som undviker att boende i Upplands Väsby tätort drabbas av buller skall användas när så är möjligt, utan att det påverkar flygplatsens kapacitet och med hänsyn tagen till regelverk, flygtrafiktjänsten, flygsäkerhetsskäl och väderleksförhållanden, i sanning ganska ordrika men praktiskt tillåtande restriktioner.

Vi vet nu att Swedavia, statens flygplatsorganisation, avser satsa stora pengar för att bygga ut Arlanda, från 2017 års kapacitet med omkring 24 miljoner passagerare till bortåt det dubbla, Man måste konstatera att flygtrafiken kommer att öka mycket kraftigare än vad mången kunnat föreställa sig – och att med dessa för den enskilde fantastiska rese- och upplevelsemöjligheter (allt kan ju ännu inte upplevas via TV och dess uppföljare VR) följer ett antal problem på marken.

Mindre uppmärksamhet har sedan länge fästs vid landförbindelserna till och från Arlanda.

Men att dessa är av stor miljöväkt visas av några få siffror: Av beräknade nära 38 miljoner flygresenärer i Sverige på de tio flygplatser som ägs av statliga Swedavia (prognossiffror från 2017),

passerade ungefär 24 miljoner förra året Arlanda – eller hellre Alfred Nobel International Airport - c:a 60 procent.

Av Arlanda flygplats flygresenärer reser eller kommer över 80 procent till eller från utrikes destinationer.

Och vad vi än tycker om detta: Flygtrafiken kommer att fortsätta att växa. Och ingen svensk flygplats spelar tillnärmelsevis så stor roll som Arlanda.

Riksdagen beslutade 1946 att bygga en ny flygplats vid Halmsjön. 1952 landade det första planet - ända från Bromma! - på det som kom att kallas "puckelbanan", gissa varför!

Den 26 juni 1960 lyfte första reguljära flygmaskinen från flygplatsen då döpt till Arlanda efter en namntävling i tidskriften Året Runt - där juryn inte fann något förslag tillräckligt bra utan själv föreslog Arlanda.

2019 trafikerar ungefär 100 flygbolag flygplatsen, varav drygt 60-70 procent flyger endast utrikeslinjer. På Arlanda finns cirka 20.000 anställda, än fler parkeringsplatser och numera fem stora hotell. Byggandet tycks fortsätta.

Det är lätt att inse att Arlanda inte bara är en flygplats utan också ett trafik- och näringslivsnav. Till och med något svenskt parti som särskilt profilerar sig som landsbygdsvänligt anordnar partimöten på Arlanda – kanske nära till allt?

Mycket måste göras på marken:

A. En områdesavgift måste införas på Arlanda för att minska attraktiviteten i att köra privatbil till Arlanda. Det gäller även taxibilar och, i något mindre grad, bussar, måste omfattas av områdesavgiften.

På andra håll kallas sådan områdestillträdesavgift trängselskatt.

B. Men att bringa ned antalet personbilstransporter till Arlanda är också viktigt.

Då måste avgifter användas i långt högre utsträckning än som sker i dag.

Det måste göras kostsamt att ha bilen stående på Arlanda jämfört med att ta spårbunden trafik dit.

En betydande flygplatsmarkavgift/skatt skulle öka kostnaden för att ha bilen vid Arlanda, utöver själva parkeringsavgiften.

Att en sådan avgift/skatt skulle påverka resemönstret och förbättra miljön, inser varje liberal som vill öka miljömedvetandet hos enskilda med just ekonomiska incitament.

Över-dag-resenärer från andra delar av landet skulle knappast drabbas. Bor man i Ystad, Haparanda, Visby eller Strömstad, är det ganska ovanligt att man har också en bil stående i Sigtuna.

Om man dessutom införde en grundavgift för första och andra dagen, skulle korttidsparkeringen kunna påverkas positivt, dvs negativt.

C. Den stora utmaningen är att förvandla Arlanda till ett järnvägsnav.

Det gäller från Stockholm, norrifrån, öster- och västerifrån.

Debatten om bland annat Arlandabanan har helt gått snett när partier säger sig prioritera att använda miljarder av skattebetalarnas pengar för att bli ägare till Arlandabanan i stället för att göra Arlanda till en järnvägsknutpunkt.

Frågorna ställas sålunda:

- Hur minskar vi antalet bilresor till Arlanda?
- Hur ökar vi antalet miljövänliga spårresor?

Dessbättre går det sedan 2013 – efter tjugo år av diskussion utan handling att åka pendeltåg till Arlanda, bara man betalar extra. Självfallet skall alla möjligheter att åka spårbundet till Arlanda premieras, inte bestraffas. Vad göras skall, är ingalunda gjort ännu. Taxesättningen innebär ett problem för resenärerna, tågoperatörerna – flera landstingskommunala eller statliga – sätter ekonomiska käppar för varandra.

Här bör, föreslog undertecknad 2016. en statlig förhandlingsman träda in. Nuvarande förhållandet är oeffterrättliga sett från nyttjandeperspektiv. Förslaget kvarstår. SJ, SL, UL, Arlandabanan och Swedavia har förbrukat sitt förtroende att lösa denna fråga.

D. På Arlanda – eller snarare under – finns tre stationer, två trafikeras av ArlandaExpress, och en av andra tågoperatörer, stannar mitt under Sky City.

Här om någonstans bör en samordningsperson med vidsträckt mandat omgående tillsättas – så att vi inte riskerar att fastna vid att det är ett så kallat riskkapitalbolag som råkar ha koncession till Stockholm C-Arlanda fram till 2040 och därmed, efter förluster under flera år efter öppnandet 1994, nu gör goda vinster.

Men allra viktigast är att besluta bygga ut järnvägsstationen mitt under Arlanda så att många fler resenärer kan nyttja denna station, gärna i form av en modern tågstation med galleria, affärer och vad som nu byggs kring Citybanan i Stockholm och som finns på massor av trafikknutpunkter världen runt.

Därför måste Roslagsbanan från Molnby – en sträcka på cirka 12 km - kunna knytas till den nya underjordsstationen. Det är tekniskt fullt möjligt – bara en fråga vem som skall betala investeringen.

Att som beslutades den 11 mars 2017 av Länsförbundet att detta skall ske senast 2030 är – förlåt mig – ett sanslöst dåligt beslut. Det borde vara klart inom fem år.

Att landstingsstyrda SL, Stockholms lokaltrafik, kommit fram till att det inte är samhällsekonomiskt försvarligt, är inte överraskande. Företagets beräkningar bygger emellertid på att antalet resenärer inte skulle motivera de ostridigt höga initiala byggkostnaderna.

Det gäller nästan alla stora trafiksatsningar.

Inte heller Stockholms tunnelbana ansågs på 1940-talet ekonomiskt försvarlig, men tack vare borgarrådet Yngve Larssons (fp) framsynthet fattas beslut redan 1941 om byggandet, att sedan andra världskriget fördröjde genomförandet är en annan sak, beslutet kom nio dagar före Hitler-Tysklands anfall på Stalin-Ryssland vilket medförde att historien tog en annan väg.

Men kritikerna vid beslutet om tunnelbana, bland annat ledande socialdemokrater (miljöpartiet var inte ens påtänkt), har ju fått rätt:

Varje tunnelbaneresor har därefter fått subventioner från skattebetalarna med ungefär 50 procent. Men många reser varje dag!

Därför är det få som vågar säga: Det hade varit bättre om vi inte gjort något alls.

Genom höjda markvärden runt en ny tågstation på Arlanda ändras i grunden - precis som med tunnelbanan till Nacka, Hagastaden eller Barkarby, ja, rent av till Täby med sina inom överskådlig tid långt fler innevånare än Södermalm i Stockholm med sina många tunnelbanestationer - lönsamhetskalkylerna.

Varje resenär som underlåter att ta bil eller buss skapar också en miljövinst.

Liberalerna i Stockholms län behöver en genomtänkt flygplatspolitik med stort miljötankande som grund.

Vår regions flygplats ligger i Sigtuna men betjänar – bortsett från Bromma och delvis Landvetter, av stor regionalpolitisk vikt, mindre internationellt – hela Sverige, i konkurrens främst med Köpenhamn, Amsterdam, Hamburg, Berlin, Bryssel, Frankfurt, Paris, London och några andra storflygplatser i Europa.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion C1 och C2

1. **att** anse motion C1 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.
2. **att** anse motion C2 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.

Motion C1 och C2 adresserar båda behovet av att Liberalerna utarbetar en flygstrategi för Stockholmsregionen. Denna strategi bör enligt motionärerna adressera såväl flygtrafiken till och från de regionala flygplatserna Arlanda, Bromma och Skavsta, samt den landburna trafiken till dessa flygplatser.

Förbundsstyrelsen vill inledningsvis peka på det faktum att mycket av den politik som motionärerna vill att partiet ska driva redan är Liberal politik. Exempelvis vill Liberalerna att Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt som beskattar den miljöpåverkan flygplanet har och vill vi se differentierade landningsavgifter beroende på flygplanets bränsle. Att marktransporterna till flygplatserna måste bli mer miljövänliga, t ex genom att de flyttas över till järnväg, är också något som förbundsmötet tidigare tagit ställning till och instämmer med.

Förbundsstyrelsen ställer sig positiv till intentionerna i motion C1 och C2 om att dels öka elektrifieringen av flygtrafiken, dels att öka andelen klimatsmarta transporter till och från våra flygplatser. Internationellt och regionalt flyg är viktigt för individens och företagets mobilitet och utveckling, och därmed för den fortsatta utvecklingen av Sverige som nation. Stockholmsregionen växer som aldrig förr och investeringsbehoven i ny och uppgraderad infrastruktur är akut. Men med ökade investeringsbehov följer också ökade prioriteringsbehov.

Förbundsstyrelsen föreslår därför att en arbetsgrupp tillsätts för att ta fram politiska ställningstaganden för hur Liberalerna ser på flygtrafikens utveckling i stockholmsregionen sett ur transport-, näringsliv- och klimatperspektiv. Arbetsgruppen ska arbeta långsiktigt och avrapportera löpande till förbundsstyrelsen.

C3. Värna kollektivtrafikresenären- sätt kunden i fokus

Nina Lundström, Sundbyberg

1. **att** förbundsstyrelsen uppdrar till förbundsstyrelsen att utforma förslag gällande ett biljett- och avgiftssystem, samt tilläggsavgifter, som värnar kollektivtrafikresenären och sätter kunden/resenären i fokus.
2. **att** förbundsstyrelsen uttalar sin mening att resenärer över 80 år ges möjlighet att resa gratis i Stockholms kollektivtrafik.

En väl fungerande kollektivtrafik behövs för att klara både arbetspendling och resor på fritiden. Samt för att minska transportsektorns klimatpåverkan. Det finns även de som bor i storstadsregionen som inte kan eller får köra bil inte minst i den årsrika befolkningen.

Dagens kollektivtrafik i Stockholmsregionen har många utmaningar. Den senaste tiden har resenärer fastnat på perronger i brist på tåg, Bussar har inte kommit. Förseningar har blivit en vardag om man överhuvudtaget kommer fram. Parallellt med problemen i kollektivtrafiken kommer rapporter från resenärer som har svårigheter att betala eller upplever obehag genom de kontroller som genomförs gällande biljetter.

Tilläggsavgifter utfärdas och personer som i stressen inte hittar kortet i fickan, eller tar fram fel kort ur plånboken, vittnar om reseupplevelser som inte sätter kunden i fokus. Om resenären får tråkiga erfarenheter av att resa i kollektivtrafiken är det olyckligt. De som kan välja att ta bilen gör det. Men alla kan inte göra det valet. Valmöjligheten att välja annan utförare finns inte inom kollektivtrafiken då det saknas alternativa utförare. Man kan välja olika aktörer inom taxi, flyg och fjärrtåg men denna valfrihet där man byter ”leverantör” är inte möjlig i SL trafiken. Skattebetalarna finansierar hälften av driftkostnaden av kollektivtrafiken med skatter. Så det finns skäl att lyssna på det missnöje som finns.

Det saknas ett tydligt kundfokus. Resenärer har påtalat att när man registrerat sitt kort på SL:s hemsida skulle detta vara lätt att kolla om man i all hast inte hittar kortet i en kontroll. Det är självfallet viktigt att komma åt ”plankare” men när kontrollerna ger resenärer som hävdar att de har betalat en dålig upplevelse måste kritiken beaktas. Det finns många tänkbara sätt att ge kunden möjlighet att ”bevisa” sin biljett. Genom legitimation, och ett registrerat kort, skulle kunden kunna ”bevisa” att biljett finns. I detaljhandel kan man registrera sina kvitton. När en vara t.ex. behöver reklameras kan kvittot hittas igen i deras system.

Idag kan man betala för sina inköp uppe i luften på 10 000 meters nivå. Man kan betala för en biljett på Arlanda express. I SL trafiken kan du inte betala med kort ombord på en buss. Med dagens smarta lösningar borde det vara möjligt. Men de lösningar som skapas tar sin utgångspunkt i vad som är enklast för SL som aktör. Den 80 åriga damen som glömt kortet hemma och inte har en smartphone och ska till vårdcentralen med buss (för hon saknar färdtjänst trots sjukdom) missar läkarbesöket på vårdcentralen för att hon inte kan betala för att få åka med. Buss är den enda kollektivtrafiklösningen då det saknas t- bana eller tvärbana och det är långt till affären för att köpa nytt kort. Hon har heller ingen dator. Dagens betal lösningar bygger på att alla är uppkopplade och kan använda internet. När man skapar lösningar som utestänger vissa resenärer borde man skapa lösningar som ger de som drabbas möjlighet att resa oavsett. Ge alla över 80 år rätt att resa genom att visa legitimation. Avgiftsbefria dessa personer. Den som har beviljats färdtjänst kan redan idag åka kollektivtrafik gratis. Skapa betal lösning som gör det möjligt att betala ombord på tåg och bussar. Kollektivtrafiken finansieras till hälften med skattemedel och dessa skattebetalare borde inte missgynnas av att betal lösningar inte möjliggör deras resa.

Det behövs nya biljettlösningar som är anpassade till familjernas behov. Skapa lösningar som gör att föräldrar i en familj kan dela på ett kort eller dela med unga vuxna. Man kan gärna betala mer för en sådan lösning. Exempel: om en familj har en vuxen med månadskort och den andra är föräldraledig så vore det enkelt om de kunde använda kortet turvis. Det skulle kunna bidra till att bilen inte behövs eller behöver användas. Ett annat exempel är en förälder som gärna skulle köpa månadskort för juni och juli men avstår på grund av att man inte vill betala under semestern och väljer bilen. Men om någon annan i familjen fick använda kortet skulle det kunna leda till att "nyttan" vägde över. Dessa kort kan kosta mer och kräva registrering men effekten kunde bli att fler väljer kollektivtrafik istället för bilen.

Lagen om resenärers rättigheter, som ska gälla vid lokala och regionala resor i kollektivtrafiken, innebär att en transportör ska tillåtas ta ut tilläggsavgift av en person som inte kan uppvisa giltig biljett ombord på färdmedlet eller inom ett område som är avsett för kollektivtrafik. Tilläggsavgift ska inte tas ut om avsaknaden av giltig biljett får anses vara ursäktlig med hänsyn till personens ålder, eventuell sjukdom, bristande kännedom om lokala förhållanden eller annan omständighet. Uppräkningen ska dock ses som en exemplifiering, vilket innebär att befrielse även ska kunna medges i andra fall om det kan anses vara uppenbart oskäligt att ta ut en avgift. I dag är den traditionella pappersbiljetten ofta ersatt av kollektivtrafikkort med periodbiljett eller biljett köpt med reskassa, i mobilen som sms-biljett eller i en mobilapplikation med mera. Fungerar inte dessa tjänster och alternativa betalningsmöjligheter inte finns att tillgå kan detta utgöra grund för när befrielse från avgiften kan medges.

Det finns nu exempel på resenärer där resenärer trots giltig biljett tvingas betala tilläggsavgift. Det behövs en uppföljning och översyn av hur SL agerar utifrån lagstiftningens syfte. Resenärens situation måste vägas in och deras upplevelser måste ge avtryck i hur systemen utformas.

Digitaliseringen kan underlätta resandet inom kollektivtrafiken. Kunder inom andra områden ges allt bättre service. För att till exempel boendeparkera slipper man i dag ha en papperslapp i rutan. Inom flyget kan du ha en QR-kod för att uppvisa ditt boardingkort som alltid tidigare var en pappersprodukt.

Att öka andelen kollektivtrafikresenärer är viktigt för att komma åt trängsel på våra vägar och för att minska utsläppen. För att nå det målet behöver kollektivtrafikens attraktionskraft stärkas.

Gör det lätt för resenären att göra rätt. Sätt resenären- kunden- i fokus.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion C3

1. **att** anse yrkande 1 besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.
2. **att** yrkande 2 avslås.

Enkelhet i biljettsystemet är en viktig faktor för att få fler att resa med kollektivtrafiken. Just nu arbetar Region Stockholm och SL med att utveckla nästa biljettsystem som ska göra det enklare för resenärerna att betala för sin biljett. Ett nytt biljettsystem införs 2019–2020 och innebär att biljetten kommer ligga i ett bakomliggande system med en koppling till ett SL-kort, mobil eller annan bärare. Det innebär att du som resenär inte längre behöver ladda på biljetten på accesskortet. Du kommer också kunna välja att byta enhet som din biljett är kopplad till. Under 2019 införs också kontaktlöst resande. Det innebär att det blir möjligt att resa genom att "blippa" sitt bankkort mot spärren eller mot läsaren i bussen. Kostnaden för biljetten dras direkt på kortet. De förändringar som nu görs syftar till att vara mer kundanpassade och på ett tydligare sätt utgå från resenärernas behov.

Majoriteten av de åtgärder som nu genomförs har Liberalerna i Region Stockholm drivit länge och i stort sett samtliga åtgärder finns med i det trafikpolitiska program som förbundsmötet antog 2017.

Januariavtalet mellan Liberalerna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna innehåller en överenskommelse om att ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik i hela Sverige ska utredas under 2020 och införas från 1 januari 2022.

Stockholms kollektivtrafik har idag väldigt bra punktlighet. I januari 2019 var punktligheten för tunnelbanan 98 procent. Det trafikslag som har sämst punktlighet är bussar som ligger på 87,3 procent. Pendeltågens punktlighet är 91,9 procent och lokalbanornas 93,7 procent.

Idag kan den som är under 20 år, student eller över 65 år köpa SL-biljett till rabatterat pris (hälften av ordinarie pris). För att kunna fortsätta investera i ny kollektivtrafik och förvalta det som redan finns behöver nuvarande pris kvarstå.

Reservation:

Nina Lundström ställer sig bakom och yrkar bifall av yrkande 2 i motion C3 "Värna kollektivtrafikresenär - sätt kunden i fokus".

C4. Öka kollektivtrafikens andel från 30 till 50 procent

Ulf Hansson, Sollentuna

- **att** med en kort implementeringstid öka kollektivtrafikens andel mätt i personkilometrar från dagens ca 30 procent till 50 procent genom att utforma ett ramverk där man
 - identifierar finansieringskällor, vilka projekt som ska prioriteras och när de ska genomföras
 - beslutar vilka projekt som ska startas upp och
 - kvartalsvis mäter kollektivtrafikens andel mätt i personkilometrar

Med rätta har klimatfrågan på senare tid fått större utrymme i media. Liberalerna har förutsättningarna att visa hur man kan använda resurser på ett sätt som ger global effekt genom att bygga vidare på partiets befintliga klimatprogram. Sveriges största nytta genom att fungera som en förebild och demonstrationsverkstad. De satsningar som Sverige genomför ska vara så attraktiva att andra länder blir intresserade att kopiera lösningarna. Klimatkonventionen UNFCCC har en sorts databank, bland annat Momentum for Change där goda föredömen kallas för Lighthouse Activities.

Det Stockholms Läns Landsting skulle kunna göra är att skapa ett ramverk för att väsentligt och med en kort implementeringstid öka kollektivtrafikens andel mätt i personkilometrar som är så attraktivt och kostnadseffektivt att det får en självklar plats i den databank som Klimatkonventionen administrerar. Exempel på områden att studera är finansieringskällor, samverkan mellan olika trafikslag, minskning av resor genom en förbättrad stadsplanering och hur medborgarnas behov av transporter ser ut. Ett preliminärt mål skulle kunna vara att öka kollektivtrafikens andel från 30 till 50 procent inom fem år.

Förslaget i motionen består av två delar.

Den första delen består av att utforma en ordning där man identifierar vilka projekt som ska prioriteras och när de ska genomföras. Gången för detta är:

1. Att med en ambitiös tidsplan sammanställa det underlag och den kunskap som redan finns tillgänglig inom bland annat Stockholms Läns Landsting och Gröna Liberaler
2. Parallellt utreda möjliga sätt att få fram resurser till de projekt som har potential att bli en förebild
3. Sammanställa förstudier av projekt som har förutsättningar att kostnadseffektivt ge betydande klimatvinster

Den andra delen består av ett ramverk där man:

- Beslutar vilka projekt som ska startas upp
- Kvartalsvis mäter kollektivtrafikens andel mätt i personkilometrar

Förbundsstyrelsens yttrande över motion C4

1. **att** anse motion C4 besvarad med vad förbundsstyrelsen anför.

Att öka kollektivtrafikens andel är en viktig fråga för såväl den blågröna majoriteten som Liberalerna i Region Stockholm. Det är också ett av de viktigaste målen i det regionala trafikförsörjningsprogram som antogs av dåvarande Stockholms läns landsting år 2017. Marknadsandelarna mäts idag gentemot andelen motoriserade resor (alltså resor som sker framförallt med bil). Enligt det mål som är fastställt i trafikförsörjningsprogrammet ska kollektivtrafiken år 2020 ha 51,5 procent av marknadsandelarna och år 2030 54 procent. Idag är kollektivtrafikens andel ungefär 50 procent i relation till motoriserade resor och under rusningstid i innerstan är den 80 procent. Varje dag görs ca 2,9 miljoner resor i Stockholms kollektivtrafik av ungefär 800 000 resenärer.

En viktig åtgärd för att få fler att välja att resa med kollektivtrafiken som nu genomförs är en omfattande utbyggnad av kollektivtrafiken. Bland annat byggs tunnelbanan ut med elva nya tunnelbanestationer, nya stombusslinjer och ökade kapacitet på lokalbanorna. Med de åtgärder som görs kommer kollektivtrafiken få ökad kapacitet och bli mer lättillgänglig för fler.

Det är också viktigt att beakta de mjuka värden som gör att fler vill resa kollektivt. En fråga som Liberalerna länge drivit är att öka tryggheten. Bland annat införs nu flexibla nattstopp som ett pilotprojekt för ett tryggare resande på kvällar och nätter. Region Stockholm samarbetar också med andra trygghetsskapande aktörer som exempelvis Nattvandring.nu och Fält och Fritid som är samlingsnamnet på Stockholms stads fältassistenter. Under denna mandatperiod införs också ett nytt biljettsystem som ska göra det enklare för fler att köpa biljett och på så sätt få fler att välja kollektivtrafiken före bilen.

Motionären nämner också kollektivtrafiken som ett instrument för att uppnå viktiga klimatmål. Idag drivs all kollektivtrafik på land i Stockholm med biobränslen och 2018 började fem elbussar rulla i ordinarie trafik i Norrtälje. Nyligen beslutades också om att öka antalet elbussar i Stockholm med målet att ungefär 7 av 10 bussar ska gå på el om ca 10 år.

För att få fler att välja kollektivtrafiken före bilen pekas tre områden ut av bland annat trafikförsörjningsprogrammet: kollektivtrafiken ska vara trygg, konkurrenskraftig och tillgänglig. Det är genom ett aktivt arbete med bland annat dessa tre variabler som vi kan få fler att åka kollektivt.

D Hälso- och sjukvård

D1. Kalla abortmotståndarnas "samvetsfrihet" för vårdvägran

Nina Lundström, Sundbyberg

1. **att** förbundsstyrelsen uppdrar till förbundsstyrelsen att under verksamhetsåret prioritera och lyfta jämställdhetsfrågor.
2. **att** förbundsstyrelsen uppdrar till förbundsstyrelsen att arbeta för att begreppet vårdvägran används istället för begreppet "samvetsfrihet" i Liberalernas kommunikation, material och kampanjer

En abortsökande kvinna ska inte behöva möta abortmotstånd i vårdsituationen. Sverige har en rättighetslagstiftning gällande abort till och med graviditetsvecka 18. En kvinna i Sverige måste kunna lita på att personalen inom sjukvården respekterar hennes val. Det är en rättighet att få bästa möjliga vård. Det är ingen rättighet att utbildas till gynekolog eller barnmorska och sedan vägra utföra de arbetsuppgifter som ingår i utbildningen och yrket.

Sverige ska inte tillåta vårdvägran för det är vad debatten om "samvetsfrihet" handlar om. Begreppen "samvetsfrihet" och "samvetsklausul" är begrepp som abortmotståndare använder för att göra frågan till en frihetsfråga för vissa i vårdsektorn. Det hänvisas ofta till Europarådets konvention. Det finns motioner i riksdagen från både Kristdemokrater och Sverigedemokrater om att möjliggöra vårdvägran för vårdpersonal.

Samvetsfrihet har varken med samvete- eller frihet- att göra.

En absolut majoritet av alla barnmorskor och övrig hälso- och sjukvårdspersonal arbetar med hela den reproduktiva kedjan, och där ingår abort. Riksdagen har historiskt sett avslagit förslag vad gäller att införa en bestämmelse som innebär att studenter som går utbildning kan vägra att genomgå ett obligatoriskt kursmoment av religiösa, etiska eller andra skäl. Det har funnits en grundläggande uppfattning att varje patient som söker hälso- och sjukvård alltid ska vara säker på att få den vård och behandling som situationen kräver. Hon ska vara garanterad att bli behandlad av personal som är utbildad och kompetent att sköta uppgiften. Alla vårdsökande ska känna sig förvissade om att personalen handlar enligt vetenskap och beprövad erfarenhet och följer gällande föreskrifter. För att vårdpersonal ska få den utbildning och kompetens som samhället fordrar får det i princip inte finnas utrymme för en student att vägra genomgå ett obligatoriskt kursmoment. Det handlar om att inte kunna vägra att delta i utbildning kring aborter eller att sätta in preventivmedel såsom spiral.

Patientens vårdbehov måste vara i fokus när hälso- och sjukvården organiseras. Det är även grundläggande för jämställdheten i ett samhälle att kvinnor kan bestämma över sina kroppar, sin sexualitet och sin reproduktion. Den rätten måste värnas i tider när abortmotståndet får politiska förespråkare i riksdagen och det samtidigt införs inskränkningar i många länder i Europa. Det finns även länder i världen där kvinnor som får missfall åker i fängelse.

Vårdvägran är oacceptabelt. En individ har självfallet rätt att hysa uppfattningen om abortmotstånd som individ. Men väljer man ett yrke där det i utbildningen finns obligatoriska moment som handlar om abort samt att det i yrket ingår att kunna bidra i att avbryta en graviditet så behöver den person som söker sig till yrket acceptera de villkor som finns. Abort är en del av barnmorskeyrket vilket både Socialstyrelsen och Barnmorskeförbundet har klargjort. Landsting och regioner ska heller inte behöva anställa personer som inte accepterar att arbeta med abort och därmed riskerar sina patienters hälsa och förtroende.

Alla partier hyser inte uppfattningen att det är en självklarhet att rätten att bestämma över sin egen kropp och sin reproduktiva hälsa ligger hos kvinnan. Trots att abortlagstiftningen funnits sedan 1975. En av världens största lobbyorganisationer, den amerikanska kristna ADF, backar upp förespråkare för vårdvägran och arbetar för att allt fler länder ska införa abortförbud. Trump lovade nyligen inskränkningar vad gäller sena aborter i sitt tal i kongressen. Han är en ultrakonservativ president som litar sig med abortmotståndare i USA. Abortinskränkningar som riskerar kvinnors liv, hälsa och reproduktiva rättigheter.

Motiveringen till att en kvinna väljer att avbryta en graviditet är olika, och beslutet är enbart hennes, så länge det ligger inom lagens ramar. Länder som har abortförbud har inte färre aborter. Vad de däremot har är osäkra aborter som är potentiellt dödliga eller lemlästar. Över 20 miljoner kvinnor skadas årligen i illegala aborter och 47 000 kvinnor dör. På 1930 talet avled 1–2 kvinnor varje vecka i Sverige på grund av illegala aborter. Det fanns en tid när kvinnor förblödde till döds i sina hem. I sin desperation att försöka avsluta sin graviditet med hjälp av galgar, sprutor med ämnen in i livmodern eller genom att äta gifter.

Genom alla tider har det varit en strid för kvinnors rättigheter, vare sig det handlar om rösträtt, rätten att bestämma över sin kropp, lika makt eller reproduktion. Liberalerna har historiskt sett tagit kampen för att värna kvinnors frihet. Nu måste vi Liberaler vässa argumenten. Vi måste lyfta jämställdhetsfrågorna. Vi behöver använda ordets makt. Vi behöver kalla vårdvägran för dess rätta benämning – vårdvägran.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion D1

1. **att** anse motion D1 yrkande 1 besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.
2. **att** bifalla motion D1 yrkande 2.

Sedan mitten av 1970-talet har svenska kvinnor haft tillgång till fria och säkra aborter. Aborträtten handlar inte enbart om att de ska vara lagliga. De måste också vara tillgängliga för att kvinnor snabbt ska kunna få hjälp. I en modern sjukvård, i ett modernt samhälle ska en kvinna som behöver göra abort alltid få bra hjälp – oavsett vilken gynekologmottagning man vänder sig till.

Motionären skriver klokt om hoten mot aborträtten och om riskerna med det som abortmotståndare föredrar att kalla samvetsfrihet. Förutom att det skulle kunna försvåra och fördröja för kvinnor som önskar avbryta en oönskad graviditet riskerar det att påverka synen på abort och ge den vårdsökande en känsla av skuld. Personalens personliga övertygelser ska aldrig hindra att patienter får den vård de har rätt till. Det är viktigt att förbundet är glasklara i detta och driver jämställdhetsfrågorna på ett tydligt och konsekvent vis.

I januari 2019 publicerade Svenska barnmorskeförbundet, RFSU, Vårdförbundet och Svensk förening för obstetrik och gynekologi en gemensam debattartikel i Dagens Samhälle där de kraftfullt motsätter sig möjligheten att vägra utföra aborter. I debattartikeln valde de att använda begreppet "vårdvägran" istället för samvetsfrihet. Förbundsstyrelsen anser att begreppet på ett tydligare sätt förklarar vad det innebär när vårdpersonal väljer att inte utföra aborter och ser ett värde i att försvarare av den fria aborträtten, inklusive Liberalernas företrädare, det mer rättvisande begreppet vårdvägran i stället för "samvetsfrihet".

D2. Det skall finnas bra eftervård för den som blivit utsatt för sexuella övergrepp eller våldtäkt

Liberala Kvinnor Stockholms län: Charlotta Schenholm och Jill Eriksson.

1. **att** det skall finnas möjlighet till relevant behandling för den som drabbas av PTS eller andra psykiska problem efter en våldtäkt eller andra sexuella övergrepp som Region Stockholm ansvarar för. Behandlingen skall ingå i högkostnadsskyddet. Personalen skall vara specialiserad, dvs utbildade och erfarna att behandla just sexövergrepp av olika slag.
2. **att** det sker forskning på området sexuella övergrepp och också om och hur det kan vara relaterat till olika psykiska problem, missbruk och självskadebeteende.

I Stockholms läns landsting finns en akutmottagning för våldtagna på Södersjukhuset där kvinnor och flickor, män och pojkar kan få akut hjälp vid en våldtäkt, främst för fysiska skador och för undersökning och provtagning mot könssjukdomar och där också det finns sk. Rape kit för bevisstagnung vid en ev. anmälan till polisen. Man kan få vaccin mot hepatit B och akut p piller för att undvika graviditet. Verksamheten är uppskattad och framgångsrik och har ca 600 besökare per år med en ökande trend, under 2017 sökt sig 830 personer, varav 58 män till mottagningen.

Ofta kan psykiska problem uppstå en tid efter att våldtäkten ägt rum. Idag är det svårt att veta vart man då skall vända sig för att få hjälp. Ofta måste den drabbade själv finansiera behandling genom att vända sig till privata vårdgivare. Det finns också olika typer av ideella föreningar som erbjuder stöd till den som drabbats av övergrepp av sexuell art.

Idag om man vänder sig till den landstingsdrivna psykiatrin riskerar man att hamna i väntrum eller på avdelningar tillsammans med personer som har helt andra typer av psykiska problem och behöver en annan typ av behandling. I värsta fall kan det förvärra det psykiska tillståndet.

Det skall finnas eftervård för den som drabbas av t ex PTS (PostTraumatisktStresssyndrom). PTS för våldtäktsoffer skiljer sig från PTS för krigsskadade t ex.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion D2

1. **att** anse motion D2 besvarad med vad förbundsstyrelsen anför.

Att utsättas för sexuella övergrepp är en fruktansvärd upplevelse och alla som drabbats ska känna sig trygga med att man får bra och trygg vård med rätt stöd. Personer som utsatts för sexuellt våld är i hög utsträckning traumatiserade till följd av övergreppet och då ska man, som patient, få ett snabbt individanpassat omhändertagande av personal med rätt kompetens.

Precis som motionärerna skriver finns, sedan flera år tillbaka, en särskild enhet på Södersjukhuset i Stockholm för det akuta omhändertagandet av patienter som utsatts för sexuellt våld. På denna enhet finns även psykiatrisk vård.

Traumabehandling, där behandling av sexuella trauman ingår, är en del av specialistpsykiatris uppdrag. I Region Stockholm finns flertalet verksamheter som arbetar med den efterföljande vården, och de verkar sedan årsskiftet under nya avtal. Regionen erbjuder en traumavård med hög kompetens, god tillgänglighet och snabb behandling.

Flera vårdgivare inom specialistpsykiatrin har speciella enheter som arbetar med traumabehandling, och erbjuder god kvalitet och patientsäkerhet för sexuellt utsatta. Exempelvis kan nämnas att Stockholms läns sjukvårdsområde erbjuder för traumasyndrom, traumafokuserad kognitiv beteendeterapi (KBT), psykopedagogiska insatser och psykosociala stödinsatser på

öppenvårdsmottagningarna. I behandlingsutbudet finns också annan individuell psykologisk behandling. Även behandling i grupp erbjuds, fysioterapeutiska insatser samt farmakologisk behandling.

Capio Maria erbjuder en manualbaserad behandling av trauma och beroende med behandlingsmetoden COPE och WeMind erbjuder medicinering och KBT. Den KBT-behandling som ges är den som WeMinds vetenskapliga råd bedömt har starkast evidens gällande trauma.

Detta ligger också i linje med Region Stockholms regionala vårdprogram för ångestsyndrom. Järvapsykiatrin har tillgång till cirka 20 psykologer och psykoterapeuter som kan bedriva traumafokuserad psykoterapi i verksamheten. Utbudet är stort och kan med andra ord erbjuda en mångfacetterad vård och omhändertagande för de som blivit traumatiserade till följd av sexuella övergrepp. Det finns således goda möjligheter till en trygg och relevant behandling för den som drabbas av PTS eller andra psykiska problem efter en våldtäkt eller andra sexuella övergrepp. Det är självklart viktigt att vi fortsätter följa och säkerställa att tillgängligheten och kompetensen i verksamheterna är god. I Region Stockholm är traumarelaterade syndrom en högt prioriterad fråga.

E Socialtjänst

E1. Barnskydd är lika viktigt som djurskydd

Liberala Kvinnor Stockholms län: Charlotta Schenholm och Jill Eriksson.

1. **att** länsstyrelsen skall ha i uppdrag att utfärda tillstånd till verksamheter som vänder sig till barn under 18 år. I det tillståndet skall bl a ingå att kräva in registerutdrag från brottsregistret av dem som är
 - a. Ansvarig för verksamheten
 - b. Arbetar direkt med barn i den löpande verksamhetenMan skall också ha ansvar för att löpande genomföra tillsyn av de verksamheter som man ger tillstånd till.
2. **att** domstolarna skall vara skyldiga att skicka uppgift om domar som avser brott mot barn till länsstyrelser. Länsstyrelsen skall sedan samköra domarna med sitt register för att se om det får träff. Vid ev. träff är man skyldig att genomföra tillsyn av verksamheten.
3. **att** länsstyrelsen skall ha whistleblower system med möjlighet att anmäla anonymt för alla verksamheter som man har ger tillstånd till. Vid anmälan skall man snarast genomföra tillsyn av verksamheten. De som genomför tillsynen/inspektionen skall ha särskilt utbildning hur man pratar med barn om övergrepp.

Idag har vi omfattande regler för djurhållning där man måste söka tillstånd för att bedriva verksamhet och där en löpande tillsyn sker. Likadant om man avser att sälja livsmedel eller starta en restaurang så krävs tillstånd. Sedan sker löpande inspektioner för att säkerställa att ingen blir matförgiftad. Man publicerar t o m resultatet av de löpande inspektionerna så att allmänheten kan ta del av hur restauranger sköter hygien och livsmedelshantering.

Motsvarande preventivt arbete behöver ske när det gäller all den verksamhet som riktar sig till barn och ungdomar under 18 år och som inte omfattas av nuvarande lagstiftning som t ex skolan, fritidshem, förskolan och HVB hem gör. Föräldrar skall också kunna vända sig till Länsstyrelsen för att få information om olika verksamheter för att kunna känna sig tryggare när de skickar sitt barn på t ex lägerverksamhet, ridskola eller simskola. Det skall inte vara upp till enskilda verksamheter/organisationer att välja om och hur man vill arbeta med brottsprevention.

Det är också viktigt att komma ihåg att allt som är olämpligt är inte olagligt.

E2. Säkra SiS-hem för flickor i Stockholms län

Liberala Kvinnor Stockholms län: Jessica Johnson, Sophie Enerskog, Charlotta Schenholm, Margaretha Hertelius, Jill Eriksson, Amie Kronblad och Pernilla Bergqvist

1. **att** det ska finnas tillräckligt många SiS-hem endast för flickor för att möta det ökade behovet.
2. **att** det skjuts till statliga medel för att säkerställa att alla SIS-hem har möjlighet att ge den utredning, behandling och vårdbehov varje individ har.
3. **att** de som arbetar med dessa unga har adekvat utbildning inom trauman av sexuellt våld och övergrepp.
4. **att** säkerställa att unga på hemmen inte utsätts för påtryckningar eller sexuella övergrepp av personal. Dagens lagstiftning räcker inte. Se till att medel skjuts till om det är en resursfråga.

Att bo på HVB- och Sis-hem ska hjälpa ungdomar på glid att få livet på rätt köl. Ökningen av flickor på Sis-hemmen har ökat stort, men alltför ofta förekommer både våld och sexuella övergrepp på boendena. Förra sommaren beskrev vittnen i Sydsvenskan "systematiska övergrepp på barn" vid flera HVB-boenden i Malmö. Det handlade om gruppvåldtäkter av drogade flickor och nattpersonal som använde sin position för att tvinga till sig sex.

Där det finns utsatta flickor kommer även sexuella förövare finnas. Detta vet vi med säkerhet av erfarenhet idag. Varje fall som uppdragas är ett för mycket. Det ställer högre krav och tillsyn av personal som anställs samt adekvat utbildning av dem. Det är svårt att hitta personal till hemmen, men socialförvaltningar måste ställa krav på de hem de anlitar. Socialförvaltningar under stor ekonomisk press måste ges tillräckliga medel för att kunna upprätthålla Socialstyrelsens rekommendationer om att socialarbetare besöker de unga minst var tredje månad och att rätt rehabilitering och behandling säkras till de desamma.

Flickor på SiS-hem

- SiS, Statens institutionsstyrelse, är en statlig myndighet som bedriver tvångsvård på särskilda ungdomshem och verkställer sluten anpassad tvångsvård. Bara på SiS-hem är det lagligt med tvångsåtgärder som inlåsning och isolering. De lagar som reglerar SiS verksamhet är lag (1990:52) med särskild bestämmelse om vård av unga (LVU) och lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)
- Målgruppen är 15-17-åringar med allvarliga problem med missbruk och kriminalitet. Men på SiS-hem finns även unga som framförallt har allvarliga psykiska problem och ett utagerande beteende.
- Om socialtjänsten begär en plats på SiS-hem för tvångsvård kan SiS inte säga nej, utan måste anvisa en plats.
- Ungefär 300 flickor placeras varje år. Hälften är upp till 15 år gamla.
- Ingen åldersgräns finns och på SiS-hem fanns förra året flickor från 12 år.
- Ingen vet hur många av dem som inte hade problem med missbruk eller kriminalitet, utan framförallt hade psykiska problem.
- Psykisk ohälsa är vanlig hos flickor på SiS-hem. Förra året uppgav varannan tjej som placerats i SiS-vård att de någon gång försökt ta sitt liv.
- På SiS-hem finns även ungdomar som dömts för brott till sluten ungdomsvård.
- Det finns 23 ungdomshem med ungefär 700 platser. Den genomsnittliga vårdtiden är fem månader.
- HVB-hem

Förbundsstyrelsens yttrande över motion E1 och E2

3. **att** anse motion E1 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.
4. **att** anse motion E2 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.

Motion E1 tar upp frågan om registerutdrag ur brottsregistret för verksamheter som riktar sig till barn och ungdomar. T ex skolan har ju en skyldighet att kräva in registerutdrag innan man anställer en person. Motsvarande skyldighet finns inte för t ex föreningslivet, trots att man vet att pedofiler ofta söker sig till verksamheter där barn befinner sig.

Motionärerna vill bli att länsstyrelsen ska få i uppdrag att utfärda tillstånd till verksamheter som riktar sig till barn under 18 år, att domstolar ska vara skyldiga att meddela domar till länsstyrelserna samt att länsstyrelserna ska inrätta system för whistleblower.

Också denna motion berör lagstiftning som är ett statligt ansvar och förbundsstyrelsen väljer därför att föreslå att motionen anses besvarad.

Motion E2 tar upp den viktiga frågan om kvalitet och tillgång på platser på landets SiS-hem. Idag finns en brist på platser och dessutom finns rapporter om att övergrepp sker på en del av dessa hem. Förbundsstyrelsen anser också här att detta är en mycket angelägen fråga och att motionen därför bör ställas till Liberalernas landsmöte.

F Barn och skola

F1. Dags för rätten till en barndom fri från våldsporr

Liberala Kvinnor Stockholms län: Charlotta Schenholm och Jill Eriksson.

1. **att** sex- och samlevnadsundervisningen i skolan ska utgå från ett kritiskt perspektiv på porr – med kunskapshöjning för alla i skolan om pornografins skadeverkningar.
2. **att** förskola, skola, fritids, ungdomsgårdar och andra miljöer där barn vistas ska vara porrfria – varje kommun har ett stort ansvar för att säkerställa detta.
3. **att** kompetensutveckla hälso- och sjukvården, socialtjänsten, rättsväsendet och alla andra aktörer i samhället som på något sätt möter barn och unga i hur man pratar om porr och sex.

I oktober 2018 presenterades rapporten *Svenskarna och internet*, som visar att barns användande av internet ökar, 89 procent av alla 10 till 11-åringar använder internet dagligen. Det de möter är ett internet där porren finns två klick bort, utan åldersgräns och där den lagstiftning vi har för att barn inte ska utsättas för porr hittills inte applicerats. Redan för 10 år sedan innehöll 90 procent av porren våld och förnedring.

Vanliga inslag i mainstreamporren är:

- gagging = mannen kväver kvinnan med penis
- strypningar, sk strypsex
- ass to mouth = mannen penetrerar kvinnan analt och sedan direkt oralt så att hon tvingas äta sitt eget bajs
- slag
- ord som bitch och slut

Redan i 12 års åldern möter det genomsnittliga barnet detta. Siffran kommer från 2014 och i och med att internetanvändandet kryper ner i åldrarna är risken stor att ännu yngre barn utsätts idag. Siffror från Linköpings Universitet visar att 26 procent av unga killar tittar dagligen. Studier visar också att de som tittar dagligen i högre utsträckning utsätts för sexuella övergrepp och även utsätter andra.

Pojkar och flickor berättar vad porren gör med deras egen självbild och hur den påverkar hur de ser på andra, de är rädda för att inte kunna sluta titta och tjejer berättar om hur de utsätts för övergrepp som killarna fått inspiration till i porren. Men också att flickor tror att de skall "gilla" det som porrkåspelarna gör och att det är vad killarna förväntar sig av dem.

Men detta är inte ett problem som föräldrar eller enskilda organisationer kan lösa själva och det räcker inte med att "bara uppfostra" barnen. Våldsporrns påverkan är en pågående folkhälsokris. Porrens ideal med underliv utan hår innebär också att en ökning av underlivsskadorna i form av skärskador och infektioner. Men också att fler unga gör skönhetsoperationer av blygdläppar, klitoris och penis för att det inte "duger" enligt de ideal som porren visar upp.

Att vi låtit en mångmiljardindustri helt obehindrat komma åt våra barn kräver omfattande åtgärder, speciellt i den digitaliseringsiver som nu råder. Barns frihet från att ofrivilligt utsättas för våldsporr i skola och förskola måste säkerställas. Vi vuxna har ett stort ansvar i detta.

F2. Trygga omklädningsrum i skolan

Liberala Kvinnor Stockholms län: Paulina Draganja och Sophie Enerskog

1. **att** det anslås riktade bidrag till skolor för att installera enskilda duschbås där elever får duscha ifred.
2. **att** skolan strävar efter att ge de elever som har haft idrott 20 minuters rast innan nästa lektion startar.
3. **att** om inte skolan har ett generellt mobiltelefonförbud under skoltid så ska dessa samlas in innan eleverna går in i omklädningsrummet för att motverka ofrivillig fotografering.

Sex av tio elever undviker att duscha efter idrottslektionerna. Orsakerna till detta är flera och allvarliga, visar en undersökning av Sveriges Radio. Tidsbristen, att känna sig obekvämt med att visa sig naken inför andra eller rädslan att bli fotograferad är några. Att eleverna känner sig otrygga är ett misslyckande för den svenska skolan och ytterst är den unga generationens framtida hälsa i farozonen. Elever som undviker att anstränga sig under idrotten för att inte bli svettiga och behöva duscha, eller i värsta fall undviker idrotten helt, riskerar både ett dåligt betyg och sämre fysisk kondition. Ny forskning visar att idrott i skolan varje dag har stora positiva effekter, att de bidrar till bättre betyg i teoretiska ämnen och minskar risken för framtida benfrakturer (Lunds universitet 2017, källa Sveriges Radio). Sverige har lägst antal undervisningstimmar i idrott av alla nordiska länder. Liberalerna har tillsammans med övriga oppositionen i riksdagens utbildningsutskott uppmanat S/MP-regeringen att införa fler undervisningstimmar i idrott, på grund av larmen om att barn och ungdomar i genomsnitt rör på sig i mindre utsträckning än tidigare generationer, med en ökande andel överviktiga barn som följd. För många av dessa är skolidrotten den enda motion de kommer i kontakt med. Det är därför angeläget att överbrygga alla hinder för eleverna att delta i de idrottslektioner skolan idag erbjuder.

Otrygghet och utsatthet stora riskfaktorer bakom minskat duschande i skolan

Sveriges Radios reporternätverk gjorde 2016 en undersökning bland 3 266 högstadiel elever på 80 skolor i hela landet angående detta. 60% av eleverna i undersökningen svarade att de inte alltid duschar efter idrotten, 43% av dessa svarade att de inte hinner innan nästa lektion börjar. 34% skippar duschen för att duscharna är snuskiga och dåligt städade, 31% för att det är jobbigt att visa sig naken, 11% för att de är rädda för att bli fotograferade och 11% för att de är rädda för att bli retade eller kränkta.

En stor del av problemen bakom att elever undviker att duscha kan åtgärdas med konkreta och enkla lösningar. Genom att skolorna bygger avskilda duschbås, håller en god hygien i sanitetsutrymmen, avsätter tillräckligt med tid i schemalaggnings samt samlar in mobiltelefonerna innan idrottslektionen, skulle attraktiviteten för eleverna att duscha öka avsevärt. Idag anser sig många skolor inte ha råd till ombyggnad av duschutrymmen, då kostnaden tas från skolpengen som redan har låga marginaler.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion F1 och F2

1. **att** anse motion F1 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.
2. **att** anse motion F2 anses besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.

Motion F1 tar upp frågan om porr i miljöer där barn och ungdomar vistas. Motionärerna vill bli att sex-och samlevnadsundervisningen ska utgå från ett kritiskt perspektiv på porr, att miljöer där barn vistas ska vara porrfria samt att yrkesgrupper som arbetar med barn och unga ska få kompetensutveckling kring hur man pratar om porr och sex.

Också här delar förbundsstyrelsen motionärernas problematiserande syn när det gäller pornografi, men anser också att detta främst är en fråga för lagstiftaren.

Motion F2 tar upp problemet med att många elever känner obehag över att duscha efter idrotten och att många av dessa helt enkelt hoppar över att duscha. Bl a anges risken för att bli fotograferad av andra elever som ett skäl. Motionären vill därför bl a att särskilda bidrag riktas till att installera enskilda duschbås, att elever ska ha minst 20 minuters rast efter en idrottslektion och att alla mobiltelefoner bör samlas in för att motverka ofrivillig fotografering.

Förbundsstyrelsen instämmer i huvudsak i dessa krav men anser att förslagen främst ska ställas på kommunal nivå. Förutsättningarna varierar dock från kommun till kommun. Förslaget om att samla in mobiltelefoner innan eleverna går in i omklädningsrummet är bra, men problemet löses bäst genom att mobilerna samlas in i början av skoldagen på det sätt som Liberalerna förespråkar.

G Idrott

G1. Krossa inte Sveriges största folkrörelses dröm om ett OS 2026

Hans Ahlgren, Täby. Göran Aspgrén, Östermalm. Marianne Damström Gereben, Solna. Peter Edholm, Solna. Suzanne Liljegren, Lidingö. Nina Lundström, Sundbybergs. Stanley Neijd, Södermalm-Gamla Stan. Robert Stopp, Täby. Johan Storåkers, Sundbyberg. Bengt Sylvan, Danderyd. Gunnar Würtz, Hässelby-Vällingby. Leslie Öqvist, Vaxholm.

1. **att** förbundet beslutar att uttala följande: Liberalerna i Stockholms län ser positivt på ett svenskt vinter-OS och Paralympics 2026.
2. **att** förbundet beslutar att uttala följande: Liberalerna i Stockholms län stödjer att kommunerna ställer anläggningar till spelens förfogande och gläds åt möjligheterna för besöksnäringen och den positiva uppmärksamhet ett OS innebär.

Frågan om vinter-OS 2026 i Sverige är mer aktuell och möjlig än någonsin. Sveriges Olympiska Kommitté (SOK), med Åre som värdstad, ansöker om att få arrangera vinter-OS och Paralympics 2026. Förslaget är att spelen genomförs - förutom i Åre - i Falun, i Riga (Lettland) samt i Stockholmsregionen: Södertälje, Botkyrka, Järfälla, Solna och Stockholm.

Ansökan ger uttryck för svensk idrotts värdegrund – Glädje och gemenskap, Demokrati och delaktighet, Allas rätt att vara med samt Rent spel. Ansökan är helt i linje med Internationella Olympiska Kommitténs (IOC) nya riktlinjer om hållbara spel. Ett svenskt vinter-OS och Paralympics 2026 kan bli symbol för ett demokratiskt, inkluderande Europa där idrotten står för allas lika värde och allas lika möjligheter. En bjärt kontrast till spelen 2022 där de enda kvarvarande kandidaterna var städer i två diktaturer – Kina och Kazakstan.

Ja till vinter-OS och Paralympics 2026 säger idrotten, våra idrottsstjärnor, svenskarna och ansökarstäderna. Driftsbudgeten på knappt 13 miljarder kronor finansieras helt av IOC (ca 9 miljarder) och av kommersiella intäkter, bl a från biljetter. Det är helt nya förutsättningar jämfört med tidigare olympiska spel.

Sveriges förslag är miljövänligt, har infrastruktur på plats, återanvänder befintliga arenor och är socialt inkluderande – en mycket "attraktiv kandidat" enligt IOC. Ett svenskt vinter-OS 2026 bidrar till framtidens hållbara, olympiska spel.

Visionen för det svenska förslaget är att bidra till ett mer inkluderande samhälle, att bli världsledande inom hållbarhet och hälsa, att vinna kommande generationer för idrotten och att vara en plattform för utveckling och innovation inom hållbarhetsområdet, både socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Det var mer än hundra år sedan Stockholm visade vägen för de moderna, olympiska spelen och fick tillbaka en våg av idrottsintresserade ungdomar. Idrottsrörelsen fick sitt stora genombrott och är idag Sveriges största och starkaste folkrörelse med 600 000 ideellt arbetande ledare vilket motsvarar ett värde om 20 miljarder kronor, räknat på en fritidsledarlön.

Idrotten knyter samman både världsdelar och människor. Spelen följs av en halv miljard människor. Idrotten skapar kontakter och påverkar utvecklingen genom de möten som sker. Idrotten innebär spänning och häftiga upplevelser. OS stjärnorna inspirerar barn och ungdomar till att engagera sig i idrotten och till en hälsosam livsstil. Vi hyllar våra OS medaljörer – gläds med dem. Sörjer med dem när det inte går hela vägen. OS tanken handlar om att "Det viktigaste i livet är inte att segra, utan att kämpa väl."

Den olympiska idén är extra viktig i dessa tider. En fest i fredens tecken, där unga samlas till en tävling men också till en gemenskap, oberoende av etnicitet, hudfärg, nationalitet eller politisk uppfattning. Inget annat evenemang har den lyskraften, den möjligheten att mobilisera medborgare från alla håll. Det har svenska idrottare upplevt som deltagare. Nu är det hög tid att bjuda igen!

Vid Länsförbundets årsmöte 2017, beslutade mötet att länsförbundets under våren skulle arrangera en temakväll om en OS-kandidatur där fakta i frågan skulle presenteras och diskuteras. Temakvällen ställdes in när Stockholms stad meddelade att staden inte tänkte ansöka om OS.

Knappt ett år senare skickade SOK in ansökan och vi som motionerat om ett Stockholms-OS 2026, aktualiserade frågan om en temakväll hos Länsförbundet. Länsförbundets ledning tolkade beslutet 2017 som att det inte skulle bli någon temakväll, oavsett om ansökan aktualiserades eller inte.

Liberalerna i Stockholms län har inte fått möjligheten att ta del av fakta om de helt nya förutsättningarna som idag gäller för arrangerande av olympiska spel. Inte heller har liberalerna i länet fått en chans att diskutera ett vinter-OS2026 i Stockholmsregionen för att därefter, i god demokratisk ordning, fatta ett beslut om hur vi ställer oss i frågan.

Många kritiker menar att den olympiska rörelsen är nedsvärtad till följd av korruption, miljöförstörelse, kostsamma skrytbyggen utan framtida nytta för medborgarna och allmänt oetiska förhållanden. Nu, med ett helt annat upplägg, kan den olympiska tanken få återupprättelse. Ett arrangemang som visar att något helt annat än det vi flera gånger sett är möjligt och dessutom starkt betonar värdet av Paralympics skulle, som vi ser det, vara en fjäder i hatten för Sverige och för Stockholm.

Kända kritiker hävdar att Stockholm och Sverige inte ska hjälpa den olympiska rörelsen att återvinna förtroende för de olympiska grundtankarna om rent spel, internationell förbrödning, jämställdhet och folkfest. Vi håller inte med om det och tycker att det vore utmärkt om så blir fallet.

Vi i Sverige deltar på alla tänkbara sätt varje gång det är OS. Det är på sin plats att också ta ett värdskap och visa att spelen kan genomföras på ett i alla avseenden hedervärdigt sätt.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion G1

1. **att** anse motion G1 besvarad med vad förbundsstyrelsen anför.

I **motion G1** vill motionärerna, under rubriken "Krossa inte Sveriges största folkrörelses dröm om ett OS 2026" att förbundet uttalar att Liberalerna i Stockholms län ser positivt på ett svenskt vinter-OS och Paralympics 2026 samt att Liberalerna i Stockholms län stödjer att kommunerna ställer anläggningar till spelens förfogande och gläds åt möjligheterna för besöksnäringen och den positiva uppmärksamhet ett OS innebär.

Bakgrunden är att Sveriges Olympiska Kommitté (SOK), har ansökt om att få arrangera vinter-OS och Paralympics 2026. I ansökan är Åre värdstad och utöver det så kommer spelen att förläggas till arenor ibland annat Falun, Lettland samt Stockholmsregionen.

Att få arrangera ett OS och Paralympics är självklart en ära och en möjlighet för Sverige. OS och Paralympics har en stor betydelse för idrotten och flera bedömare menar även att det kan ge besöksnäring och turism ett uppsving.

Liberalerna i Stockholms län är generellt positivt inställda till OS och Paralympics och till den profilering som SOK förespråkar i sin ansökan. Varje enskild kommun som berörs av spelen ska dock, efter den dialog som förs med SOK i frågan, ta ställning utifrån sina förutsättningar.

H Organisation

H1. Utveckla valberedningarnas arbete

Nina Lundström, Sundbyberg

1. **att** förbundsstyrelsen beslutar att rekommendationer bör tas fram inför kommande arbete i valberedningar.
2. **att** förbundsstyrelsen beslutar att förbundsstyrelsen ges i uppdrag att se till att Liberalernas kommunikationskanaler som riktar sig till medlemmar ska innehålla information om valberedningarnas sammansättning och arbete.
3. **att** förbundsstyrelsen uttalar att valberedningarnas sammansättningar bör vara jämställda samt ha en spridning sett till ålder.
4. **att** förbundsstyrelsen uppdrar till förbundsstyrelsen att årligen redovisa valberedningarnas sammansättning gällande kön och ålder.
5. **att** förbundsstyrelsen uppdrar till förbundsstyrelsen att se till att den som verkar i en valberedning erbjuds utbildning.

Valberedningar har en nyckelfunktion sett till hur vår organisation är uppbyggd ur ett demokratiskt perspektiv. Det är valberedningar som tar fram namnförslag och nominerar till styrelser och interna och externa uppdrag. Det är de beslutande församlingarna som i slutändan beslutar men en valberednings förslag är central. Medlemmar och ombud väljer en valberedning på årsmötet eller förbundsstyrelsen. Alla kan och bör vara uppmärksamma på att en valberednings sammansättning är jämställd samt har spridning i åldrar.

När platser i styrelser, nämnder och bolag fördelas bör jämn könsfördelning råda, särskilt när det gäller de tyngsta posterna i de centrala nämnderna, styrelserna och bolagen. Det är en viktig målsättning inom Liberalerna som nu även följs upp. Valberedningar genomlysas inte på samma sätt men detta bör göras. Det är viktigt att följa upp och redovisa statistik om hur sammansättningen ser ut.

Genom att utse valberedning delegeras en viktig uppgift från medlemmarna. En valberedning bör sträva efter att lägga förslag som skapar välfungerande styrelser som har sådan sammansättning att styrelsens arbete kan fortlöpa på ett bra sätt. Finns kandidater till kassör? Sekreterare? Finns det intresse för att bidra till aktiviteter och kampanjer?

Alla som arbetar i en valberedning inom medlemskommunerna eller i olika organ regionalt bör erbjudas en valberedarutbildning. Utbildningar kan ske i samverkan med exempelvis andra aktörer som t.ex. Studieförbundet Vuxenskolan. En sammankallandes/ ordförandes viktiga roll bör specifikt uppmärksammas. De som är verksamma på lokalnivå kan behöva stöd och råd. Det kan också vara viktigt att utforma en plan för hur arbetet ska genomföras. Hur kan en valberedning följa styrelsens arbete fortlöpande? Kan protokoll skickas under året? Inbjuds valberedningen att delta på ett styrelsemöte? Intervjuar valberedningen ledamöter och ersättare om hur arbetet förflutit?

Det borde vara enkelt att nominera och låta sig nomineras. Information om valberedningarnas arbete saknas på våra hemsidor. Det är bra att Facebook används ibland men den kontinuerliga informationen borde finnas på våra hemsidor där information riktas till icke medlemmar och medlemmar.

På Liberalernas hemsida står följande:

”Vill du representera Liberalerna och ha förtroendeuppdrag? Vi behöver alltid kunniga liberaler som kan arbeta i nämnder och styrelser. För att bli aktuell för ett uppdrag behöver du vara medlem i Liberalerna. Som medlem har du möjlighet att ställa upp i val och driva din egen personvalskampanj.”

Men hur går man vidare om man är intresserad? Det är viktigt att medlemmar som vill engagera sig får information om hur man kontaktar en valberedning och vad en valberedning spelar för roll i organisationen.

Valberedningens roll är central för Liberalernas möjligheter att skapa välfungerande styrelser med en mångfald av företrädare. Det kräver duktiga kunniga valberedare och kunskaper om hur en välfungerande valberedning kan utforma sitt arbete.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion H1

1. **att** bifalla motion H1, samt
2. **att** de åtgärder som därmed beslutats även gäller nomineringskommittéer.

I **motion G1** lyfter motionären en mycket viktig fråga för att utveckla demokratin i Liberalerna och ta tillvara nya människors krafter och resurser för att stärka vårt parti. Förbundsstyrelsen ansluter sig till motionens resonemang vikten av valberedningarnas arbete, men vill lägga till att allt det som sägs i motionen också ska gälla nomineringskommittéer som utses för att ta fram förslag till kandidater i allmänna val. Det som lyfts fram i motionen bör gälla alla valberedningar och nomineringskommittéer såväl på förbunds- som föreningsnivå.

Kärnan i valberedningars och nomineringskommittéers uppdrag är att ta tillvara kompetens och engagemang hos personer som är medlemmar i Liberalerna.

Det innebär att de som tar på sig uppdraget att verka i en valberedning eller nomineringskommitté behöver ha god kännedom om medlemskåren och ägna sig åt omvärldsbevakning för att fånga in personer med liberala värderingar som skulle kunna bli aktiva i vårt parti. Det är därför som sammansättning av en valberedning eller nomineringskommitté blir så viktig. Den behöver kunna representera en bredd både vad gäller kön, ålder och bakgrund i övrigt.

I det sammanhanget blir det också viktigt att valberedningen och nomineringskommittén är känd bland medlemmarna. Det uppdrag som motionären vill ge till förbundsstyrelsen om att kommunicera till medlemmarna måste också ges till föreningarna i rekommendationer utfärdade av förbundet.

Rekommendationer till kommunföreningarna är därför ett väsentligt inslag i ett arbete för att utveckla dessa organ. Därför brukar förbundsmötet inför varje val ta fram riktlinjer både för förbundets nomineringsarbete och rekommendationer till kommunföreningarna. I riktlinjerna inför 2018 års val fanns det tydliga rekommendationer om hur nomineringskommittéernas skulle sättas samman och arbeta. Flera, men inte alla, kommunföreningar, antog riktlinjerna som sina egna. Efter valet skrev också förbundsordförande till alla kommunföreningar och uppmanade dem att i arbetet med att tillsätta personer på olika uppdrag, hade i åtanke vikten av jämn könsfördelning.

Förbundsstyrelsen vill understryka att om en utveckling av valberedningarnas och nomineringskommittéernas arbete i motionens anda ska kunna ske, behöver kommunföreningarna också följa de rekommendationer som ett samlat förbundsmöte beslutar om.

Genom att årligen redovisa sammansättningen av valberedningar (när det gäller nomineringskommittéer vart fjärde år), får förbundsmötet möjlighet att följa utvecklingen. Uppföljning på detta sätt brukar också vara ett effektivt sätt att få större följsamhet till

rekommendationer som avges. Det förutsätter dock att kommunföreningarna tar uppdraget på allvar och rapporterar in uppgifterna till förbundskansliet eftersom vårt medlemsregister inte innehåller uppgifter om dessa uppdrag.

Utbildning av nomineringskommittéerna skedde inför 2018 års val. När det gäller valberedningar har förbundet hittills inte haft någon regelbunden utbildning. Förbundsstyrelsen håller helt med motionären om vikten av att som medlem i en valberedning eller nomineringskommitté få idéer och tips om hur man lägger upp arbetet och inte minst får möjligheter att träffa andra med samma uppdrag. Utbildningen blir också ett sätt att sprida och skapa kännedom om de riktlinjer som förbundet enligt motionens förslag tar fram.

H2. Dokumentation och spridning av goda exempel

Ulf Hansson, Sollentuna

1. **att** en databank med goda förebilder etableras och administreras av Liberalernas länskansli för Stockholms län med syftet att effektivisera förbättringsarbetet.

I Stockholms län finns det lösningar på utmanande problem som har potential att bli en förebild. Barbro Westerholm skrev 14 januari i "Nätverket Liberala Seniorers nyhetsbrev": I Norrtälje inleddes arbete med samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten redan 2006 och blev så framgångsrikt att det nu är permanentat. Ett fåtal andra områden i Sverige har följt efter. Det är mig en gåta att inte alla andra gjort det. Här har politiker inom landsting/regioner och kommuner ett stort ansvar genom det kommunala självbestämmandet.

En aktivitet för att förbättra förutsättningarna att goda förebilder får spridning är att skapa en databank. Tillgången till en sådan gör att kommunernas och landstingets uppdrag att skapa samhällsnytta kan effektiviseras.

Motionen förespråkar att en databank med goda förebilder etableras och administreras av Liberalernas länskansli för Stockholms län. Speciellt inspirerande förebilder kan publiceras på Liberalernas utskick "På gång!". Många medlemmar i föreningarna vill gärna bidra till att utveckla samhället, men saknar en arena att göra det. Med en databank ges goda förutsättningar att rapportera in goda exempel. Att sammanställa underlag på förebilder är rimligen ett stimulerande uppdrag som ökar närdemokratin och i förlängningen kan leda till att fler vill bli medlemmar i Liberalerna.

En källa som kan användas är Kvalitetmagasinet, där ambitionen är att sprida kunskap som kan utvecklas vidare och följande är några exempel.

- Man har i Trelleborg ett helt digitalt och automatiserat system för att ansöka om försörjningsstöd som gör att man kan använda arbetstid åt annat.
- Genom att digitalisera hela bygglovsprocessen har man i Norrtälje kommun lyckats korta handläggningstiderna för bygglov från 43 dagar år 2011 till 22 dagar 2017.
- Helsingborgshem blev vinnare av Bopriset för sitt arbete med att rusta upp och utveckla Drottninghög, ett klassiskt miljonprogramsområde. Det nyinstittade priset delas ut av Boinstitutet och syftet är att premiera ett attraktivt bostadsbyggande med kvalitet för alla.

- Nacka har av organisationen Sveriges Föreningar utsetts till Sveriges föreningsvänligaste kommun 2017. I sin motivering lyfter de bland annat fram Nackas vilja att skapa de bästa förutsättningarna för ett vitalt föreningsliv.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion H2

1. **att** anse motion H2 besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.

Motion H2 förespråkar att en databank med goda förebilder etableras och administreras av Liberalernas länskansli för Stockholms län. Vidare föreslår motionären att speciellt inspirerande förebilder ska kunna publiceras på Liberalernas utskick "På gång!". Vad motionären efterlyser är ytterligare en arena för Liberalernas medlemmar att kunna medverka och bidra till en god samhällsutveckling.

Det är viktigt att arbeta med förbättringsarbete och internt utvecklingsarbete inom ett modernt, agilt liberalt parti. Inför ett förbättringsarbete är det dock viktigt att man tillsammans förtydligar och definierar begreppen. Vad vill vi uppnå med den information som vi gör tillgänglig? Vem är mottagaren? Likaså i vilket sammanhang kan den kunskap som förmedlas vara användbar?

Att kommunicera kunskap är inte helt oproblematiskt i en komplex värld med väldigt stora mängder information som slussas mellan sändare och mottagare i ständigt föränderliga miljöer. Som politiker översköljs vi i vår vardag av stora mängder information. Det som motionären efterfrågar är snarare ett gallringsverktyg, att man för skogen ska kunna se träden.

Det finns redan idag flera olika initiativ som syftar till att sprida goda exempel och lära av varandras arbetsinsatser, inte minst i form av olika interna grupper på Facebook. Även i nyhetsbrevet "På gång!" framhålls goda exempel och lyckade initiativ. Samtidigt är det naturligtvis angeläget att kanalerna för spridning av goda exempel kontinuerligt utvecklas och anpassas utifrån de behov som finns. Förbundsstyrelsen tar med sig de förslag som framförs i motionen i Liberalernas fortsatta arbete med att förbättra spridningen av allt det fina arbete som görs av liberala företrädare i Stockholm län.

I Stadgar

I1. Ökad inkludering och delaktighet i processerna för att föreslå ledande företrädare till uppdrag i landstinget

Liberala Kvinnor Stockholms län, LUF Storstockholm, Liberala Studenter Stockholm, Liberalerna Kungsholmen och Hanna Wistrand, Bromma

1. **att** § 11 stycke 7 i stadgarna för Liberalerna i Stockholms län skall lyda enligt följande:
Förbundsmötet beslutar om nominering av landstingsråd. Efter ordinarie val till landstingsfullmäktige skall landstingsgruppens valberedning därutöver bereda förbundsmötet möjlighet att yttra sig över dess förslag till val av andra ledande företrädare i landstinget och styrelser. Landstinget skall dessförinnan ha berett kommunföreningar, *lokal föreningar i Stockholms Stad, Liberala Kvinnor Stockholms län, LUF Storstockholm och Liberala Studenter Stockholms län* tillfälle att inkomma med namnförslag.
(Den kursiverade texten är den nya texten.)

Under många år har man pratat om landstingsvalet som det glömda valet, trots att svenska folket tycker att vårdfrågorna är mycket viktiga. Nu i senaste valet 2018 tyckte man att det var topp 3 viktigaste valfrågan för valet av parti.

För att öka det interna engagemanget och också kunskapen i landstingsfrågor behöver vi internt i partiet arbeta betydligt mer aktivt med inkludering och delaktighet i viktiga landstingsfrågor. Allt för få i vårt parti "kan" och vågar prata landstingsfrågor med väljarna.

Ett sätt att öka delaktighet och engagemang är att låta fler vara med i de viktiga processerna inför att man väljer ledande företrädare till olika landstingsuppdrag. Vi föreslår därför en mindre men viktig justering i länsförbundets stadgar.

Förbundsstyrelsens yttrande över motion I1

1. **att** anse motion I1 besvarad med vad förbundsstyrelsen anfört.

Motion I1 föreslår ett förtydligande i förbundets stadgar om hur beredning av val av landstingsrådsråd och andra ledande företrädare i landstinget ska gå till. Förbundsstyrelsen beslöt den 29 januari att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att revidera förbundets stadgar inför förbundsårsmötet 2020. Förbundsstyrelsen föreslår att motionärernas förslag kommer med i det arbetet.